

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
45/2015
7. november 2015

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

LYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PRESEDA SNS A. DANKO
ENERGICKY O ENERGIÁCH
Strana 4.

SLOVENSKÍ KARDINÁLI
V SLUŽBE ĽUDU A BOHU
Strana 5.

CIRKEV JE JEDNOTNÁ,
ROZKOL SA NEKONAL...
Strana 7.

ČO BY ŠTÚR VYKONAL
DO OSEMDESIATKY...
Strana 10.

MATIČNÉ ORGANIZÁCIE
K ŠTÚROVMU JUBILEU
Strana 11. – 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Maďarskí nacionalisti sa opäť vyznamenali. Pri odhaľovaní základného kameňa pomníka Ludovíta Štúra 28. októbra v Štúrove agresívnymi pokrikmi a osočovaním preušovali tento pokojný slávnostný akt, ktorý pripravil Miestny odbor Matice slovenskej v Štúrove. Nejde len o hŕstku pokrikujúcich maďarských príhlúplych iredentistov so zástavou Felvidék (rozumej Horné Uhorsko), ale o to, kto tento protest zorganizoval, ako zasiahli na mieste provokácie štúrovskí policajti a čo na celý incident hovorí primátor Štúrova.

Organizátorom mohla byť pokojne mimoparlamentná menšinová etnická strana. Medzi prestarnutými provokatérmi sa totiž objavil muž, ktorý pripomína predsedu Rady SMK L. Szigetiho. Mestskí policajti sa správali viac ako vŕážne. Pritomní matičiari mali vážne obavy, či by ich maďarsky komunikujúci policajti chránili pred agresormi. A primátor Štúrova E. Szabó sa tiež vyznamenal. Poklepanie základného kameňa zhodnotil ako zbytočnú provokáciu zo strany Matice, ktorá narúša pokojné vzťahy medzi Maďarmi a Slovákmi. Podľa neho Ludovít Štúr nemal so Štúrovom nijaké vzťahy.

Ak ide o menšinové práva Maďarov na Slovensku, etnickí politici, tretí sektor a korporátne médiá ich majú plné ústa. Ak však ide o práva Slovákov žijúcich v menšine na zvrchovanom území Slovenskej republiky, všetci cudne mlčia. V Štúrove totiž žije aj tridsať percent Slovákov. Aj tí majú svoje práva a požiadavky. A takýmto základným právam je uctiť si dvojité výročie narodenia Ludovíta Štúra. Štúrovskí Slováci chcú mať vo svojom meste, ktoré nesie jeho meno, aspoň jednu sochu kodifikátora slovenčiny, a menšinoví Maďari im v tom bránia.

História takýchto incidentov hovorí sama za seba. Kto vždy zneuctil slovenské štátne symboly na zmiešanom území? Kto útočil na sochu Cyrila a Metoda v Komárne? Teraz základný kameň pošpinili hnojom a na druhý deň z neho ukradli tabuľku s nápisom. Matičiari podali trestné oznámenie. Uvidíme, ako s nim naložia policajti a ako sa k tomuto incidentu vyjadrí štátna správa...

Maroš SMOLEC

Slováci zo známej dolnozemskej Kovačice čelia nečakaným a ťažkým problémom Z Vojvodiny zaznieva naliehavé volanie krajanov

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: Ivan PAŠKA

Žiadosti krajanov zo slovenského mesta Kovačica, ležiaceho vo Vojvodine (Srbsko), sú za posledné dni veľmi naliehavé a prosebné. Slováci žijú na tomto území už dvestopäťdesiat rokov a teraz čelia veľkému nátlaku a agresii, za ktorou sa skrýva túžba po politickej prevaha politickej strany Srpskej Naprednej Stranky. V roku 2012 sa v Srbsku konali voľby na viacerých úrovniach: na úrovni republiky, na úrovni pokrajiny Vojvodina i na úrovni obce. Celostátne voľby vyhrala Srpska Napredna Stranka.

Podľa posledného sčítania ľudu v roku 2002 v meste Kovačica žilo 5 697 obyvateľov, ktorí sa hlásili k slovenskej národnosti. Toto číslo predstavovalo 84,22 percenta z celkového počtu kovačických obyvateľov. Voľby na úrovni pokrajiny Vojvodina vyhrala Demokratická strana, LSV a SVM. Kovačičania svoje hlasy odovzdali stranám, ktoré z veľkej časti zastupujú Slováci: teda Demokratickej strane a LSV.

SILNIE KAPAŇ

Najbližšie voľby sa v Srbsku uskutočnia v apríli 2016, no boj o volebné hlasy sa tvrdo rozbieha už dnes. Poslanci a ich rodiny, ktorí zastupujú slovenské záujmy v meste Kovačica, sa dostávajú do ťažkej situácie. Agresívnym spôsobom na nich tlačí Srpska Napredna Stranka, ktorá ich núti, aby prešli k nej, a tak získali väčšinu hlasov v okrese, informujú topky.sk.

Podľa medializovaných informácií nás môžu zaskočiť príbehy kovačických Slovákov, ktoré vypovedajú o silnom psychickom nátlaku i o fyzických útokoch na slovenských poslancov. Zástupcovia Srpskej Naprednej Stranky píše slovenským poslancom ultimatívne esemesky a dostávajú od tejto strany aj výhrážne telefonáty. Ak na ne nereagujú, prichádzajú k nim domov alebo do práce a pod veľkým nátlakom ich nútia podpísať

Predsedníčka Matice slovenskej v Srbsku Katarína Melegová-Melichová.

zmluvu o prejedaní do srbskej politickej strany.

FYZICKÝ ÚTOK

Ďalším incidentom v Kovačici bolo napadnutie pokojne diskutujúcej skupiny ľudí, ktorých údajne fyzicky atakovali predseda Srpskej Národnej Stranky Zoran Savanov so svojim synom Štefanom. Podľa svedkov menovaný a jeho potomok zaútočili aj na syna predsedu zhromaždenia obce Jana Puškara, ktorý prestúpil do srbskej politickej strany nepodpisal. Zoran Savanov a jeho kumpáni mali pri sebe obučky a palice, jedna obeť skončila na pohotovosti, iných počas incidentu škrtli a zmlátili.

Slováci žijúci v Kovačici so strachom hovoria, že podľa nich sú tunajšia polícia a médiá podplatené a s obavami hovoria, že aj ich môže čakať rovnaký osud.

STRACH Z BUDÚCNOSTI

Situácia sa môže ešte ďalej vyhrocovať, pretože 29. októbra 2015 malo byť v Kovačici zhromaždenie, kde si srbskí nacionalisti predsavzali odvolať všetkých slovenských poslancov. Krajanovia požiadali o pomoc slovenskú ambasádu v Belehrade. Matica slovenská sa v tejto veci obrátila na Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a ministerstvo zahraničných vecí. V kontakte

je tiež s predsedníčkou Matice slovenskej v Srbsku Katarínou Melegovou-Melichovou, ktorá pre SNN poskytla toto stanovisko: „V tejto veci treba ešte počkať na vyhlásenie polície, ktorá bola k incidentom prizvaná. Obrátili sme sa na Ministerstvo zahraničných vecí v SR i na našu ambasádu v Belehrade. Verím, že aj orgány Slovenskej republiky na takúto udalosť budú reagovať. V záujme dobrých vzťahov slovenskej menšiny so srbskou väčšinou a ďalšieho bezkonfliktného nažívania verím, že sa táto záležitosť čoskoro vyrieši. Slovenská menšina v Srbsku bola vždy bezkonfliktná a pokojná.“ V roku 2012 sa v Srbsku konali voľby na viacerých úrovniach: na úrovni republiky, na úrovni pokrajiny Vojvodina i na úrovni obce. Celostátne voľby vyhrala Srpska Napredna Stranka. V tejto súvislosti sa správca Matice slovenskej Maroš Smolec listom obrátil na ministra zahraničných vecí M. Lajčáka a riaditeľa Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí J. Varšu, ako konkrétne pomôžu v tejto veci našim krajanom. V liste o. i. napísal: „Chcem Vás v mene Matice slovenskej úctivo požiadať, aby ste situáciu v Kovačici preverili a našim krajanom poskytli potrebnú pomoc a o vašich krokoch informovali Maticu slovenskú, ktorá bude operatívne informovať aj slovenskú diasporu v Srbsku.“ O vývoji situácie budeme v SNN ďalej informovať.

3 OTÁZKY PRE:

Jána VARŠA, predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Problémy slovenských krajanov v Srbsku

• V srbskom meste Kovačica v autonómnej oblasti Vojvodina sa slovenskí krajanovia dostali do ťažkej situácie. Poznate tamjšie problémy slovenskej menšiny?

Áno, poznám ešte z nedávneho pôsobenia vo funkcii slovenského veľvyslanca v Srbsku. Neľahký proces transformácie materiálneho i duchovného života sa rodí v zložitých podmienkach premien celej srbskej spoločnosti. To sa pochopiteľne odráža aj na živote politickej i občiansky plne integrovanej slovenskej komunity nielen v Kovačici, ale aj v iných regiónoch Srbska, kde žije slovenská menšina.

• Krajanovia požiadali o pomoc našu ambasádu v Belehrade. Máte informácie o aktuálnom dianí priamo z Kovačice?

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Belehrade aj v čase môjho pôsobenia bolo vždy v kontakte s predstaviteľmi obcí, Matice slovenskej v Srbsku, cirkvi, škôl a Národostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku. Verím, že napriek zložitým reformným procesom tieto základy nebudú narušené a ďalšie generácie ich budú aj v Srbskej republike v prospech slovenskosti naďalej len rozvíjať.

• Čo môže pre krajanov urobiť Slovensko? Inštitúcie pre krajanov majú svoj mandát ústavne a zákonne vymedzený, ktorý uplatňujeme vo vzťahu ku krajským komunitám nielen v Kovačici, vo Vojvodine, v Srbsku, Európe, ale aj všade vo svete. Tento mandát je rozpracovaný v Konceptii štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2016 – 2020, ktorú schválila vláda Slovenskej republiky 21. októbra 2015. Ide o podporu národného povedomia a kultúrnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu, školstva, informovania a médií.

Zhovárať sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: Ján BILIK

V SNN 46/2015
SI PREČITATE

■ Každý rok sa opakuje takmer obsahom rovnaká diskusia o zvyšovaní minimálnej mzdy
■ Šurianske stretnutia mobilizovali Slovákov a stále poskytujú príklad angažovanosti
■ Dedičstvo sa v skutočnosti mnohokrát prejaví ako balvan zložitých právnych procedúr

Oslava Ľudovíta Štúra v Uhrovci a odchod kardinála Korca v Nitre

Písal sa dvadsiaty štvrtý október 2015

Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: archív SNN

V Uhrovci vyvrcholili 24. októbra pod záštitou predsedu vlády Roberta Fica a predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslava Bašku oslavy dvojstoročnice slávneho uhroveckého rodáka Ľudovíta Štúra. Konali sa na uhroveckom námestí plnom účastníkov zo všetkých kútov Slovenska.

Ešte pred začiatkom oficiálnych osláv dostala slovo Matica slovenská. Úderom dvanástej hodiny sa začalo vyhlasovanie výsledkov súťaže vysokoškolských, ktorí sa zapojili do tradičnej súťaže o najlepšiu maticnú esej, tentoraz na tému Odkaz Ľudovíta Štúra.

■ ESEJE V ORLE

So slávnostným príhovorom na uhroveckom námestí vystúpil predseda Matice slovenskej Marián Tkáč, podľa ktorého bol Štúr mysliteľom, demokratom a prorokom európskeho formátu. A dnes sa jeho posolstvo svetu stáva nanajvýš aktuálnym: ide o zjednotenie Slovanov a ich prínos pre uchovanie európskych civilizačných tradícií. Maticný vedecký tajomník Peter Cabadaž oznámil, že na tohoročnej súťaži o maticnú esej sa zúčastnilo rekordných stodvadsaťsedem študentov zo Slovenska i z Česka. Víťazom sa stal s esejou Ľudovít Štúr ako osobnosť svo-

jej i našej doby Milan Kolesik, študent Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Víťazné práce budú uverejnené v prílohe Slovenských národných novín v Orle tatrskom. Predseda Matice odovzdal potom ceny aj dvadsiatim žiakom škôl z Partizánskeho, ktorí boli úspešní v mestskej súťaži na počesť výročia Ľudovíta Štúra.

■ SPRIEVOD UHROVCOM

Nasledoval alegorický sprievod Uhrovcom, v ktorom dominovali Ľudovít Štúr s Adelou Ostrolúckou, a kladenie vencov k Štúrovmu pomníku na uhroveckom námestí. Maticný veniec položil predseda MS vedno s podpredsedami Jozefom Šimonovičom a Mariánom Gešperom. Predstavitelia Matice kráčali na čele maticnej delegácie, v ktorej dominovali mladí maticári s maticnými vlajkami v rukách. Mladí maticári usporiadali svoj v poradí už siedmy národný zraz práve tu a venovali ho Štúrovmu výročiu.

Oficiálne oslavy za prítomnosti prezidenta, predsedu parlamentu a predsedu vlády otvorila starostka Uhrovca Zuzana Máčeková. Uviedla, že Štúr bol človek, ktorý naozaj tak, ako hovoril, aj konal. S príhovorom vystúpili všetci traja ústavní činitelia. Prezident vyhlásil, že bez Štúra, bez jeho zakladateľského diela si naše dejiny ani našu prítomnosť nevieme predstaviť. Predseda parlamentu ocenil zástož Ľudovíta Štúra v slovenských dejinách. Predseda vlády zdôraznil, že Štúr sa nepochybne riadil heslom, že najkrajšie slová sú skutky.

„Keď bolo treba, aby si ľudia na území Uhorska, ktorí boli Slovákmi, porozumeli, tak sa postavil za spisovnú slovenčinu. Keď chcel dať dohromady roztratené ostrovy Slovákov, prišiel so Slovenskými národnými novinami. Ak to bolo málo, išiel do uhorského snemu a tam bojoval ako významný politik. A ak aj to bolo málo, zobral do ruky zbraň a bol jedným z vodcov v meru smych rokoch 1848 – 1849.“

Ku krásnej atmosfére národného sviatku prispeli aj mladí maticári.

Zástupca Národnej banky Slovenska Štefan Králik potom predstavil striebornú zberateľskú mincu a obehovú pamätnú mincu so Štúrovým portrétom, pričom súčasne dve mince na počesť jednej osobnosti vydala naša centrálna banka prvý raz. Generálny riaditeľ Slovenskej pošty Tomáš Drukker prezentoval poštovú známku k Štúrovmu jubileu.

■ SKON LEGENDY

Počas prehliadky novej expozície v rodnom dome Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka rozšírila sa medzi účastníkmi osláv smutná správa o smrti kardinála Jána Chryzostoma Korca. Slová prítomného predsedu

vlády: „Bol naozaj žijúca legenda Slovenska a veľký človek. Bodaj by cirkev a tento národ našli jeho pokračovateľov. Slovenské nebo je silnejšie o jednu veľkú osobnosť, a my sme zasa chudobnejší. Nech mu Pán Boh odplati jeho utrpenie a boj za práva slovenského národa.“

Predseda Matice reagoval pre TASR slovami: „Zomrel veľký Slovák a veľký človek. Bodaj by cirkev a tento národ našli jeho pokračovateľov. Slovenské nebo je silnejšie o jednu veľkú osobnosť, a my sme zasa chudobnejší. Nech mu Pán Boh odplati jeho utrpenie a boj za práva slovenského národa.“

Slovenský parlament ocenil dielo a inšpirujúci odkaz Ľudovíta Štúra

Pevný pilier nášho národného bytia

Zdroj: TASR (red) – Foto: archív SNN

Národná rada SR si s úctou 20. októbra pripomenula dvojsté výročie narodenia Ľudovíta Štúra a vyzdvihuje, že je stále inšpiratívnym a neotrasiteľným pilierom nášho národného bytia. Uvádza sa to vo vyhlásení parlamentu, ktoré na slávnostnom zasadnutí v Myjave prečítal predseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá Dušan Jarjabek. Slávnostné podujatie moderoval podpredseda Matice slovenskej Jozef Šimonovič.

NR SR zdôrazňuje tiež, že keby Ľudovít Štúr iba inicioval prijatie slovenského jazyka, keby iba založil Slovenské národné noviny, keby iba stál pri formovaní dobrovoľníckej národnej gardy, keby iba založil Slovenskú národnú radu, keby iba podnecoval k praktickému uplatňovaniu zásad demokratickej správy vecí verejných a keby po sebe iba zanechal svoje zásadné spisy a stanoviská, tak každé z týchto „keby“ je hodné ocenenia a úcty.

■ OBETOVAL ŽIVOT

Slovenský parlament vo vyhlásení pripomína, že Ľudovít

Štúr sa s neobyčajným nasadením pustil do práce pre ľudí a obetoval jej celý svoj život. Oceňuje tiež jeho myšlienku v spise Slovanstvo a svet budúcnosti: „Celé dejiny sú v službách ducha, alebo inými slovami, pôsobia a vplývajú na ne duchovné záujmy, ako napríklad náboženstvo a štát, umenie a veda. Prostredníctvom toho všetkého sa má ľudský rod stále viac a viac zušľachťovať, oslobodzovať a dospievať k vedomiu samého seba, má sa čoraz viac približovať k ideálu ľudského života.“

Národná rada SR vyjadruje úctu k odkazu Ľudovíta Štúra uvedomujúc si, že vždy treba mať na zreteli najmä duchovné hodnoty, nielen materiálne záujmy. Parlament sa zároveň inšpiruje Štúrovým odkazom pri obrode ducha vlastenectva a posilňovaní národnej hrdosti. NR SR si uvedomuje, že ten najkrajší a najvzácnejší hold odkazu Ľudovíta Štúra musíme zložiť každý sám a my všetci spoločne. „Stačí žiť pre pravdu a spravodlivosť, uprednostniť záujem verejný pred túžbami privátnymi. Stačí slúžiť ľuďom, počúvať ich vôľu a názory a pracovať pre národ,

pre Slovensko, pre našu vlasť,“ uzatvára NR SR vo vyhlásení.

■ VĎAKA ZA MNOHÉ

Význam Ľudovíta Štúra by sme si ani nemuseli pripomínať, mali by sme ho mať v sebe. Po skončení

slávnostného zasadnutia Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) v Myjave pri príležitosti dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra to povedal slovenský exprezident Ivan Gašparovič. „Ľudovít Štúr sa narodil v čase, keď sa končil feudalizmus a začínal kapitalizmus. A vo všetkých krajinách sa vtedy rodili mladí revolucionári. Je šťastím, že takýto revolucionár sa narodil aj na Slovensku. Dokázal okolo seba sústrediť mladých vzdelancov, ktorí dokázali šíriť myšlienku kultúry a budúcnosti Slovákov. Radostné je to, že v ich myšlienkach, už realizovaných, môžeme my žiť. Štúrovi a jeho spolubojovníkom vďačíme za veľmi veľa,“ doplnil I. Gašparovič.

■ SVÄTOPLUKOVE PRÚTY

Pripomenutie si výročia narodenia Ľudovíta Štúra by malo byť podľa exprezidenta Rudolfa Schusteru hrejivým pocitom pre každého. Trápi ho však, že na Slovensku sa stále nevieme zjednotiť na významné osobnosti, ktoré svetu naša krajina dála.

Maďarskí nacionalisti nezmyselne zaútočili na Slovákov

Ľudovíta Štúra v meste Štúrovo nechcú

Priebeh slávnostného polozenia základného kameňa pamätníka Ľudovíta Štúra v Štúrove v stredu 28. októbra sprevádzali národnostné incidenty. Ráno v deň odhalenia základného kameňa členovia Miestneho odboru Matice slovenskej (MO MS) v Štúrove zistili, že kameň bol zasypán kopou konského hnoja. Privolaní príslušníci Policajného zboru SR urobili o incidente zápis. Následne maticári upravili priestor a pripravili ho na popoludňajšiu slávnosť, riadne oznámenú úradom.

„Slávnosť bola sústavne narušaná zo strany miestnych občanov maďarskej národnosti hanobnými a zosmiešňujúcimi pokrikmi proti Slovensku, Slovákom aj samotnému Ľudovítovi Štúrovi. K tomu sa pridalo spievanie maďarských piesní, ktorými sa usilovali prehlúšiť maticnú slávnosť. Protestujúca skupina sa navyše postupne čoraz väčšmi približovala do bezprostrednej blízkosti maticiarov. To všetko sa dialo za sledovania príslušníkov Mestskej polície Štúrovo, ktorá proti zrejme neohlásenému zhromaždeniu príslušníkov maďarskej národnosti vôbec nezasiahla,“ opísal priebeh slávnosti predseda Matice slovenskej Marián Tkáč.

■ TABUĽU UKRADLI

Pamätná tabuľa s nápisom Busta Ľ. Štúra a dátumom jej osadenia na základnom kameni nevydržala ani do nasledujúceho dňa.

Na druhý deň ráno miestni maticári zistili, že pravdepodobne v nočných hodinách došlo k jej demonštrácii. Krádež tabule zo základného kameňa oznámili na Obvodnom oddelení Policajného zboru SR.

ČO INÍ NEPIŠU

„Matica slovenská protestuje proti takejto netolerancii príslušníkov maďarskej národnosti, keďže je za spoluprácu a priateľské spolužitie Slovákov a všetkých občanov našej vlasti. Protestujeme aj proti zrejmemu nekonaniu si povinností zo strany príslušníkov štátnej i mestskej polície. Osobitne nás mrzí, že to všetko sa udialo presne v deň dvojstého výročia narodenia veľikána slovenského národa Ľudovíta Štúra v Roku Ľudovíta Štúra vyhláseného vládou Slovenskej republiky. Matica slovenská sa v tejto veci obráti na príslušné štátne

Základný kameň Štúroho pamätníka zasypali hnojom...

orgány, aby vo veci konali,“ informoval Marián Tkáč.

Podľa pôvodných zámerov iniciátorov pamätníka mala byť busta Ľ. Štúra spolu s podstavcom, vysoká zhruba 3,5 metra, umiestnená na námestí. Mesto Štúrovo však na jej situovanie na tomto mieste nedalo súhlas. „Podali sme

žiadosť o povolenie pamätníka na komisiu vzdelávania, kultúry a športu. Našu žiadosť zamietli s odôvodnením, že nie sú kompetentní sa k umiestneniu pamätníka vyjadriť a odporučili nás na komisiu výstavby. Tam sme už žiadosť neposielali, pretože sme získali súhlas na umiestnenie pamätníka na pozemku Verejných prístavov,“ povedala Margaréta Vyšná z MO MS v Štúrove. Podľa jej slov vytvorenie pamätníka Ľ. Štúrovi podporuje minimálne tridsať percent obyvateľov mesta, vrátane primátora, s ktorým sa maticári rozchádzajú len v názore na miesto, kde by mala byť busta umiestnená.

Primátor Štúrova Eugen Szabó však proti jej vyhláseniu protestuje s tým, že „postavenie pamätníka nie je šťastnou voľbou, keďže môže narušiť súčasný pokojný stav medzi národnosťami žijúcimi v meste, poprípade sa môže stať aj predmetom viacerých nezrovnalostí v budúcnosti“. Domnieva sa, že „aj keď v prípade Ľudovíta Štúra ide o osobnosť, ktorá podporovala viac pokrokových ideí a stála aj na čele oblasti vzdelávania a kultúry, nemá ani historické, ani žiadne iné spojenie s našim mestom“. Náklady na vybudovanie busty odhaduje M. Vyšná na šesťtisíc eur, ktoré chce Matica získať zo sponzorských

príspevkov. Primátor zdôraznil, že mesto Štúrovo neprispelo na financovanie predmetnej sochy. „Na základnom kameni bude osadená tabuľa s nápisom Busta Ľ. Štúra a dátum poklepania kameňa. Kedy ju nahradí pamätník, závisí od získania financií,“ oznámila Margaréta Vyšná z MO MS v Štúrove.

■ PROTI AJ OBYVATELIA

Samotní obyvatelia Štúrova majú rozdielne názory na inštalovanie pamätníka Ľ. Štúra v meste. Najmä starší občania si súčasný názov mesta neosvojili a zotrvávajú pri historickom názve Párkány (Parkan), ako sa mesto volalo do roku 1948. Zmeny názvu sa dožadovali aj v úspešnom referende v roku 1991. Na referende sa zúčastnilo päťdesiatštyri percent obyvateľov. Štúrovčania oponovali, že pomenovanie mesta po Ľudovítovi Štúrovi nemá opodstatnenie, pretože Štúr v tomto meste nikdy nežil a s dnešným Štúrovom ho nespájali nijaké väzby. „Pravdou je, že v Štúrove neexistuje jediný pamätník, ktorý by bol venovaný akejkoľvek slovenskej historickej osobnosti. Pamätníkov venovaných maďarským osobnostiam máme niekoľko,“ konštatovala Margaréta Vyšná.

(tasr) – Foto: SNN

NÁZORY

Vzorce ekonomickej vlastizrady

Roman MICHELKO

Keď v roku 1998 Dzurinda preberal moc, sotvakto si dokázal predstaviť, aké skazoznosné budú následky jeho takmer osemročnej hrôzovlády. Jedným z prvých krokov jeho kamarily bolo zrušenie zákona o strategických podnikoch s jediným cieľom – za mikroskopický zlomok ich skutočnej hodnoty ich v podstate darovať vopred vybraným zahraničným spoločnostiam.

V prípade VSŽ sa to začalo umelým vyvolaním cross defaultu, ktorého cieľom bolo vytlačiť z nich slovenských vlastníkov a potom ich v podstate darovať Američanom. Podobne skončila aj skupina Slovintegra, ktorá pôvodne akcionársky kontrolovala najväčšiu slovenskú rafinériu Slovnaft. Dzurinda jej slovenských akcionárov, ktorí na rozdiel od rezešovskej skupiny vo VSŽ podnik skutočne rozvíjali a investovali do nových technológií, rovnako eliminoval. Pokus

o zveľaďovanie im nepomohol, nepatrili totiž priamo do skupiny sponzorov SDK, a preto boli v podstate mafiánskym spôsobom vyvlastnení (bez náhrady) a väčšinu v Slovnafte získala maďarská rafinéria MOL.

To bol však len rozbeh. To najlepšie ešte len malo prísť. Esenciou Dzurindovho vládnutia bol totiž masívny a pre Slovensko extrémne nevýhodný výpredaj strategických podnikov. Bol tu však problém. Stále platil zákon, ktorý privatizáciu strategických podnikov neumožňoval. Samozrejme, na začiatku svojej vlády disponoval Dzurinda pohodlnou, dokonca ústavnou väčšinou deväťdesiatich troch hlasov. Zákon bol teda zrušený, ale postkomunisti zo SDĽ akosi neboli celkom uzrozmenejší s Dzurindovou vášňou pre extrémne nevýhodnú privatizáciu všetkého, čo malo cenu. Nakoniec to dopadlo šalamúnsky. SDĽ síce presadila, aby prvá Dzurindova vláda neprivatizovala majoritu

v strategických podnikoch, ale nakoniec umožnila, aby minoritní akcionári disponovali manažérskou kontrolou. Tým vznikol absurdný stav, hrubo odporujúci napríklad obchodnému zákonníku, keď štát síce mal v strategických podnikoch majoritu, ale celé rozhodovanie o ich

KOMENTÁR

napríklad dividendovej politiky prešlo na minoritných zahraničných akcionárov.

To, čo potom nastalo, nemožno nazvať inak ako bezuzdné rabovanie. V priebehu prvej Dzurindovej vlády boli tak sprivatizované SPP (nemecko-francúzskym štátnym konzorciom Rhurgas a Gaz de France), kontroverzný podnikateľ Chodorkovskij a jeho firma Jukos, u ktorého je vážne podozrenie z hrdelných zločinov, zase získal minoritný podiel, ale manažérsku kontrolu v Transpetrole. Podobným spôsobom boli spriva-

vatizované distribučky elektriny, ktoré potom podvodným spôsobom cez fiktívne poradenské služby v podstate celý zisk vyvážali do domovských krajín, len aby na Slovensku nezaplátili ani cent na daniach.

Veľmi podobne skončila aj privatizácia Slovenských telekomunikácií. V tomto prípade síce bola privatizovaná tesná majorita, no privatizačná zmluva bola taká škandalózna, že spočiatku bola v utajenom režime a umožnila manažmentu v podstate po celý čas jej účinkovania nevyplatiť žiadne dividendy – štyridsaťdeväť percent akcionárovi. Nakoniec trápene slovenských akcionárov ukončil až odpredaj celého objemu akcií, dokonca za cenu o niečo vyššiu, než vygeneroval akciový trh.

Čítanie o privatizácii slovenských strategických podnikov je priam ukážkovým príkladom ekonomickej vlastizrady. Na svoju korunu však musela čakať až do čias druhej Dzurindovej vlády. Vtedy perfidnosť Dzurindovej kamarily prekonala všetky medze. Tak predovšetkým, cieľom jeho vlády bolo predat Slovenské elektrárne za čo najnižšiu cenu. Cesta, ako to dosiahnuť, bola jasná. Dlhodobu stagnujúcu, v tom čase relatívne veľmi nízke ceny elektrickej energie sa logicky nemohli neodraziť na ekonomike Slovenských

elektrární. Tie boli ponúkané ako podnik zle riadený, so značnými dlhmi, pričom dzurindovci v ňom mali už šesť rokov svoj manažment, ktorý, ako sa v týchto dňoch ukázalo, svojimi sofistikovanými účtovnými operáciami ešte ďalej znížil cenu elektrární o viac než deväť miliárd Sk. To sa veľmi zásadne prejavilo na ich výslednej kúpnej cene. O maličkostiach typu, že už aj tak zo zúfalo nízkej ceny vinou nekompetentnosti Mikloša stratili pre kurzovú stratu takmer miliardu či o absolútne neslýchanej a extrémne nevýhodnej zmluve o prenájme Gabčíkova, škoda hovoriť. Nakoniec sa ekonomika Slovenských elektrární zázračne pozbierala zásluhou jediného rozhodnutia – skokového zvýšenia cien energií pre podniky i domácnosti. Takže Dzurinda a spol. nakoniec zo zúfalo nekompetentných manažérov Enelu (štyri roky meškajúca dostavba Mochoviec je jasná vizitka ich neschopnosti) urobil manažérsku hviezdu.

Dnes sa teda vynára otázka, či je možné, že subalterný úradník len tak na vlastné triko (a s akou motiváciou?) tak brutálne – o deväť miliárd Sk – znížil cenu špičkového strategického podniku, alebo či to bola vopred dohodnutá protislužba (určite aj náležite honorovaná) pre tých, čo privatizovali. Odpoveď si dá iste každý sám.

Komiks z Ľudovíta Štúra?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Vnímanie umenia je veľmi subjektívna záležitosť. Tak to bolo aj v dobe, keď žil Ľudovít Štúr a jeho generační druhovia kládli romantické základy budúcej modernej slovenskej umeleckej tvorby. Pravda, vtedy ešte neexistoval film ako médium, ktoré približuje posolstvo umenia širokej verejnosti. Filmová tvorba je právom považovaná za integráciu všetkých ostatných umeleckých odvetví, keďže obsahuje každé jedno z nich. Filmárstvo samotné má dnes už toľko vlastných žánrov, že o ich teórii aj praxi akademicky prednáša všetky poznatky samostatná filmová veda. Hybridný žáner zvaný dokudráma poskytuje autorom možnosť voľne narábať s overenými pravdami i populárnymi polopravdami a potom vydávať zmes použitých interpretácií faktov a fikcie za autorskú licenciu.

V nedeľu 25. októbra uviedla Jednotka verejnoprávnej televízie premiéru nového filmu s kontroverzným názvom True Štúr. Autormi námetu a scenára sú Marián Prevencdarčík, Michal Baláž a Zuzana Šajgali-

POZNÁMKA

ková. Sprievodcom príbehom je Samuel Hronský (hrá ho Robo Roth), fiktívna postava, s ktorou divák odhaľuje mozaiku Štúrovho života. Informácie sú dávkané postupne, keď Hronský spovedá Štúrových spolupracovníkov, rodinu, známych i neznámych. Dozvedáme sa, kým náš slávny národný dejateľ bol, a možno i nebol. Autori sa iste opierali o archívne materiály a možno sa aj snažili podať pravdivú správu,

ale zamotali sa v pavučine vlastných ambícií použiť čo najviac technických manierov na úkor dynamiky deja.

Jednu „pikošku“ si nechali na záver. „Janko Štúr ju odniesol do Múzea Matice slovenskej, kde bola následne odcudzená a dodnes sa nenašla,“ píše sa v tituloch filmu o puške, ktorou sa Ľudovít postrelil. Nuž, je to pravda či autorská fikcia? Prečo musel duch Adely Ostrolúckej vo filme hovoriť po maďarsky, akoby tá lepá deva za svojho života nevedela po slovensky? Otázok by bolo v súvislostiach s filmom viac, ako by sme dostali odpovedí, ale jedna je preda len zásadná: Prečo sa film o národnom buditeľovi pri jeho dvestoročnici nemohol volať pekne po slovensky Pravda o Štúrovi? Vari preto, že nie všetko vo

filme je pravda? Alebo preto, aby sme sa konečne zobudili a miešanie anglicizmov so slovenčinou z úcty ku kodifikátorovi spisovnej slovenčiny vyhlásili za jazykovú schizofréniu?

Zatiaľ nevedno, kto ukradol pušku Ľudovíta Štúra. Možno ju však našiel niekto, čo ňou strelil capa, lebo ju ako vražednú zbraň používa už celé desaťročia na streľbu do obrazu Štúra ako skutočne prvého medzi rovnými, ktorý si stvárnenie svojej osoby ako komiksovej figúrky ani len predstaviť nemohol, keďže v období jeho života neexistoval nielen film, ale ani komiks. Miešanie žánrov, zmišovanie faktov a fikcie prinieslo od autorov verejnosti nič, čím sa zrejme tvorcovia pri práci zabávali, ale výsledok dosiahnutý za štátne peniaze je hybrid v tom horšom význame slova. Nakrútené ostáva a možno si počkáme, ako vyznie výsledok, ktorý je na túto dobu veľmi rozpačitý, povedzme o desať či dvadsať rokov. Obsah sa síce nezmení, no možno sa bude dať ľahšie tolerovať v čase budúcich technológií ako pokus o slovenskú naivno-technickú romantickú novú filmovú modernu.

AKO BOLO, ČO BOLO

„Bát sa smiechu znamená neraz neznašať pravdu,“ napísal Turgenev. Túto úvahu začínam niečím, čo by mohlo vyzeráť ako vtip. Mój kamarát Pišta nezvykne popíjať. Ale keď už, tak to stojí za to. Minule oslávil s kamarátmi narodeniny a vychádzajúc z krčmy sa potkol, zletel do blata a zahrešil: „Kúva, zase mikvospánok.“ Po ceste domov sa opýtal suseda: „Pvosím vás, nevíete, kde tu býva Piťo Dzira?“

„Ale veď ty sám si ten Piťo Dzira.“ vyhrklo z prekvašeného suseda.

„Ty somáv spvostý, ja som nepýtal, ako sa volám, ale kde bývam.“

Iný by sa takým niečím nepochválil, ale Piťo zabáva svojou historkou každého, pričom vôbec neštudoval Rimana Senecu, ktorý tvrdil: „Ak sa dokáže človek zasmiať sám sebe, nevyjde zo smiechu po celý život.“

Ďalší priateľ, športový lekár Ero Caban v knižke s najzložitejším názvom Márfyho zákony po slovensky – ako som sa učil za doktora – zo

života napísal: „Čím viac pijem, tým viac sa mi trasú ruky. Čím viac sa mi trasú ruky, tým viac rozlejem. Čím viac rozlejem, tým menej vypijem. Tak vlastne čím viac pijem, tým

Napokon, aj základné dielo našej protialkoholické literatúry, humornú frašku Korhel a ožran, v ktorej Anjel s Čertom uzatvorila stávkku, komu z nich sa podarí získať dušu

lógii musela sestrička Hela s mokrym uterákom na hlave vyvieť na balkón. Zabaví vás historkami z nemocnice, ako aj zo športového sveta. Jeho motto je skryté v prvých kapi-

nemáme.“ Všetci, čo boli pri tom, môžu odprisať, že také bleskurýchle precitnutie človeka z narkózy ešte nezažili.

Jan Werich hovorí: „Smiech iba blbcov uráža, ale múdrych lieči.“ Preto mám rád Piťu Dziru a Era Cabana. Pre oboch platí Aristofanovo: „Deň, keď som sa nezasmial, pokladám za stratený.“

Ak sa človek dokáže zasmiať na vlastných volovinách, vytvorí si predpoklad, že v budúcnosti tú istú sprostosť nezopakuje. Kvantita nášho smiechu by mala vyvážiť mieru vlastnej hlúposti, ktorú sme vyprodukovali. Malí ľudia robia malé sprostosti, ale zväčša uškodja len sami sebe. Bolo by zaujímavé, keby sa na svojich nezmysloch museli rehoť vrcholní politici, čo svojimi hlúpymi rozhodnutiami poškodili stovky, tisíce ba i milióny ľudí. Keď im to niekto vykričí, tak sa mu smejú do ksichtu. Ruský komediograf Gogol by im povedal: „Komu sa smežete? Zo seba samých sa smežete!“ a kamarát Piťo: „Tota Mevkeľova s totým Junkevom by se museli uvehotať k smvti.“

Úsmevy lekára Era Cabana

Peter VALO

vypijem menej.“ Ero tvrdí, že na toto mohol prísť len Slovák zo stredy či severu našej krajinky... Alebo z doliny, do ktorej prišli financi hľadať nelegálne pálenie. Opýtali sa baču, kde sa tam tajne páli sliovovica. Ukázal prstom na kosťol a pomedzi zuby precedil: „Iba tam nie.“

Keď si to prečíta kamarát Piťo z východu, asi sa urazí. Východniari sa v pijatike považujú za majstrov sveta. Sami o sebe tvrdia, že nad alkoholom nevídzia nikto, iba jednému východniarovi sa podarilo remizovať.

pijana Škorca, napísal východniar Jonáš Záborský.

O Erovi Cabanovi, osobnom lekárovi športovcov od Miša Handzuša až po Nasľu Kuzminovú, je známe, že je vynikajúci zabávač. Keď začal tárať, všetci sa váľali a ja som aj prskal od smiechu. Pán doktor by strčil do vrecka všetkých dobre platených trápnych televíznych zabávačov. Robí si žarty sám zo seba. Tak je to aj v jeho knižke. Zabaví svojimi zážitkami zo štúdií medicíny či epizódkou, keď ho pri stretnutí s prvým krvavým úrazom na banskobystrickej traumato-

tolkách, kde vám odporučí, aby ste si uvedomili, že „sa v dnešné ráno mnohí nezobudili a sú na tom pravdepodobne horšie ako zobudivší sa. A práve predchádzanie stresom nám umožní zobudzovať sa ešte veľmi dlho.“

Pri prebúdzaní sa môže stať kadečo. Ero pri svojej skromnosti v knižke nespomenul, ako postavil na nohy pacienta, čo pri preberaní sa z narkózy hundral: „Vreckovku, dajte mi vreckovku...“ A on chirurg Ero Caban mu zašepkal do ucha: „Ale my tu v nebi vreckovky

SEBAOBRAŇA

Niektorí cudzinci na Slovensku sa sťažujú na prístup cudzineckej polície, aj keď mnohí z nich nepoznajú všetky svoje povinnosti. Viacerí, čo k nám zo zahraničia prišli študovať alebo pracovať, majú obavy, či im na policajnom úrade uznajú potrebné doklady. Vedia, že v najhoršom prípade im hrozí ilegálny pobyt, vyhostenie a zákaz vstupu do krajiny.

Už je to tu

„Prístup slovenskej polície k cudzincom sa mi vôbec nepáči a je nehumánny,“ vraví žena z Macedónska. Na Slovensku žije tri roky. Sťažuje sa na dlhé čakanie pred úradovňou cudzineckej polície. „Už som demotivovaná. Nevieť, či tu chcem ostať aj ďalej a pracovať, pretože tu sa už necítim ako človek.“ Je jednou z cudzincov, ktoré policajní úradníci už viackrát poslali preč. Podľa nich nemala v poriadku všetky dokumenty potrebné na ďalšie predĺženie prechodného pobytu.

Medzi sťažnosťami cudzincov patrí to, že policajti s nimi nekomunikujú po anglicky. „Netuším, či vedia po anglicky, ale so mnou hovoria iba po slovensky,“ hovorí jeden z učiteľov filozofie na súkromnej vysokej škole v Bratislave. Na Slovensko prišiel z USA. Policajná hovorkyňa Denisa Baloghová tvrdí, že štátny jazyk sa v úradnom styku používa v zmysle zákona. „Pri výbere policajtov na uvedený útvár sa prihliada na jazykové schopnosti, teda sa preferujú uchádzači so znalosťou minimálne jedného svetového jazyka,“ zdôrazňuje a dodáva, že na oddelení vždy aspoň jeden policajt vie po anglicky. Učiteľ filozofie vysvetľuje, že učí na Slovensku, pretože akademické miesta v USA sú zaplnené a Európa mu učarovala. „Prišiel som na to, že oni skôr vyhľadávajú problémy, ako sa snažia pomáhať,“ sťažuje sa na prístup policajtov.

Občania iných štátov sa u nás sťažujú aj na to, že ich prípad môže jeden policajný úradník posúdiť tak a druhý inak. Čudujú sa, ako tam môžu úradníci pracovať, keď vraj nepoznajú zákony. Neznalosť zákonov zamestnancov na oddelení cudzineckej polície v bratislavskej Petržalke pripúšťa aj jeho bývalý šéf Ľubomír Smetana. „Nexistuje, aby to fungovalo,“ hovorí a sťažuje sa aj na málo zamestnancov. Spomína i regionálne rozdiely: „V Bratislave na oddelení cudzineckej polície je asi sedemdesiat policajtov a majú nápor ľudí ročne okolo desaťtisíc. V Žiline, Banskej Bystrici, Košiciach alebo v iných mestách, kde je päťdesiat policajtov, majú maximálne tisíc ľudí ročne.“

Cudzinecká polícia už rozšírila stránkové hodiny. Policajná hovorkyňa Denisa Baloghová vyzýva cudzincov, aby sami prispeli k plynulému vybaveniu svojich žiadostí. Podľa nej je dôležité, aby si svoje zákonné povinnosti nenechali na poslednú chvíľu. Prácu oddelenia obhajuje tým, že policajti často zostávajú a vybavujú doklady aj po skončení stránkových hodín. Uvádza, že prípady, ktoré neznesú odklad do nasledujúceho stránkového dňa, riešia individuálne.

Prezidium sľubuje cudzincom lepšie podmienky. Na oddelení cudzineckej polície by malo pribudnúť viac zamestnancov a avizujú aj nové priestory. „Policajný zbor prijal opatrenia, ktoré smerujú najmä k uspokojeniu žiadateľov o pobyt, teda aj zvýšenie personálnych stavov a tiež riešenie priestorových potrieb na riadny chod pracoviska,“ uzavrela hovorkyňa.

Robert LANDIS

Energetická bezpečnosť Slovenska môže dostať ďalšiu vážnu ranu Po rope a plyne je ohrozená aj elektrina

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: SNN

Slovensko prišlo o rafinériu Slovnaft, postupne prichádza o dodávky a zrejme aj o tranzit plynu z Východu vinou toho, čo sa deje v Ukrajine, slovenské zariadenia na výrobu elektriny patria zatiaľ Talianom, a komu budú patriť, zrejme nevieme. Nevie to ani vláda. O situácii sa SNN rozprávali s predsedom národnárov Andrejom DANKOM.

• **Premiér Slovenskej republiky pred časom vyhlásil, že vláda sa pokúsi pri predaji Slovenských elektrární získať ich časť naspäť do rúk štátu a posilniť tak jeho postavenie v elektrárnach. Upokojuje to vašu stranu ako vytrvalého kritika výpredaja „rodinného striebra“ do zahraničia?**

Podľa Slovenskej národnej strany musia za takýmto vyhlásením nasledovať aj činy. Verejnosť sa stále nedozvedá, aké konkrétne kroky vláda prijala, aké konkrétne úsilie vyvinula, aby mohla odkúpiť akcie Slovenských elektrární, ktoré vlastní taliansky Enel.

• **Hovorí sa o určitej časti podielu, ktorý má vláda aspiráciu získať späť do rúk štátu.**

SNS trvá na tom, že štát by mal získať nielen určitú časť predávaného 66-percentného podielu Slovenských elektrární, ale celý tento podiel. SNS dlhodobo žiada, aby boli strategické podniky sto-

percentne v rukách štátu a aby toto vlastníctvo bolo podporené ústavným zákonom o ochrane strategických spoločností.

• **Slovensko sa dost' prekvapujúco rýchlo zbavilo – v rámci vidiny ziskov z privatizácie – toho, čo si každý štát chráni ako oko v hlave.**

Strategické energetické podniky, ako plynárne či elektrárne, ale aj ich dcérske spoločnosti, si naozaj každá rozumná krajina chráni a nepúšťa z rúk. Ako SNS zakotvila vo svojich programových tézach, aby sa predišlo rozpredávaniu a privatizácii strategických spoločností, mal by byť prijatý ústavný zákon o ich ochrane. Zákon by ukladal povinnosť vláde odkúpiť, spravovať a rozvíjať majetkové účasti v strategických spoločnostiach tak, aby štát nad nimi už nikdy nestratil kontrolu. Zakazoval by – a to striktné – akejkolvek vláde nakladať s majetkovými právami v strategických podnikoch tak, aby štát v nich nestratil majo-

ritu. Podľa SNS by mal byť tiež zákonom definovaný strategický podnik, osobitne v prípade energetiky, plynárenstva, petrochemického priemyslu či telekomunikácií. V prípadoch výmen vlád by tak nijaká z nich nemohla urobiť nerozumný krok a spôsobiť škody, ktoré tá ďalšia bude ťažko naprávať.

• **Aj teraz, v prípade udalosti okolo Enelu, prichádzate so zásadnou výzvou...**

Pre občanov, pre ochranu ich záujmov musí štát v strategických oblastiach jednoducho zastávať tie najvýznamnejšie pozície. SNS preto vyzýva vládu, aby vyvinula maximálne úsilie a odkúpila od Enelu všetkých šesťdesiatšesť percent akcií Slovenských elektrární a aby tiež o tom verejnosť informovala.

• **Na nedávnej tlačovej konferencii SNS ste sa vyjadrovali naozaj jednoznačne.**

Môžem verejne vyhlásiť, že som kategoricky proti akejkolvek účasti súkromného sektora – dvoch štyridsaťročných chlapcov v strategickú spoločnosť. Nie som však proti majetkovej účasti silného investora, ktorý má skúsenosti v energetike.

• **Energetický a priemyslový holding za takého partnera nepovažujete?**

Nechcem urážať spoločnosť Energetický a priemyslový holding (EPH), ale myslím si, že nemajú také skúsenosti, personálne a riadiace ani štrukturálne, aby mohli zodpovedať za päť miliónov ľudí na území Slovenska v energetike. Nemôžu riadiť aj plynárenstvo, aj energetiku, aj distribúciu, aj výrobu energií, pretože sú tu aj iné spoločnosti, ktoré potrebujú ochranu. Bude totiž dochádzať k zvyhodňovaniu ich spoločností na trhu. Ak niekto ovládne výrobu energie, distribúciu a ešte ovládol plynárenský

Predseda SNS Andrej DANKO.

segment, tak vzniká monopol, ktorý je nebezpečný pre samotný štát, ale aj pre tohto investora.

• **Niečo nesedí na cene akcií – najmä ich vysoká cena, akoby tu bol zámer...**

Máme totiž informácie, že cena akcií Slovenských elektrární, za ktorú ich EPH kupuje od spoločnosti Enel, je nehorázna. Z medializovaných aj privátnych informácií vyplýva, že cena akcií je nadhodnotená preto, aby sa tým dosiahlo, že spoločnosť EPH vstúpi do Slovenských elektrární za každú cenu. Z toho pramení aj moja obava, že raz si tento akcionár v podobe zisku bude veľmi rýchlo chcieť vybrať peniaze, aby mohol splatiť svoje úvery.

Aktuálne redakčné doplnenie

„Mám informáciu, že taliansky Enel chce predat' svoj podiel v dvoch fázach. Našou prioritou je iba dostavba Mochoviec, všetko ostatné je interná záležitosť Enelu. Ak však dôjde k prvej etape predaja tridsiatich troch percent akcií zo strany Enelu, tak určite budeme chcieť mať opciu na sedemdesiat percent akcií, pokiaľ bude dostavaný tretí a štvrtý blok,“ povedal na tlačovej besede predseda vlády Robert Fico. Tým by sa navýšil podiel štátu v Slovenských elektrárnach na krehkých, ale rozhodujúcich päťdesiatjeden percent.

Slovenské elektrárne už dávno nie sú slovenské a zrejme ani nebudú...

O ČOM JE REČ

Všimol si to až mladý český básnik a spisovateľ Jiří Haussmann ešte predtým, než napísal svoj román Veľkovýroba cnosti. Vďaka nemu sme sa dozvedeli, ako to vlastne chodilo po prvej svetovej vojne, keď nastal zlatý vek pre každého, kto nemal morálne zábrany v obchodovaní s ľudskou hlúposťou. Po rozpade Rakúsko-Uhorska nová vláda všemožne pomáhala všetkým inštitúciám – pri zrode novodobých fabrikantov, statkárov, veľkostatkárov a politickej elity, ktorá sa už nemusela oháňať šľachtickými titulmi. Nápomocná bola aj legislatíva, ktorá prižmuravala oči nad niektorými aktivitami hraničiacimi až so zlodejčinou. Haussmann dal týchto novodobých zbohatlíkov a šmelinárov do jedného vreca a ozdobil ich nálepkou „Matesovci“. Starého Matesa dokonca preslávil aj vo svojej básnickej tvorbe. Je to síce iba literárna postava, no jej meno sa stalo známejšie ako meno autora. Veľmi zrozumiteľne a výstižne totiž v jednom útlom textíku charakterizoval dobu, v ktorej žil. Pri trocha sústreďenosti v ňom nájdete odkaz aj do dnešných čias. Ozívme si ho.

Krad starý Mates, krad jako straka, krad u bohatce, krad

i u žebráka./ Pak nerozmýšleje se dvakrát, dal do pokladny vše, co nakrad./ A nápis zhotovil si na to./ Soukromné vlastnictví je svato...

Starý Mates sa vďaka tomuto štvorveršiu stal legendárnym. Keď sa však znova a znova dozvedáme dnes o nekoneč-

Starý Mates by bledol závišťou

Rudolf SLEZÁK

nom súdnom procese s Jozefom Majským a s jeho spoločníkmi Brtvom a Pachingerom, o nebankových spoločnostiach Horizont Slovakia a BMG Invest, o desiatkach tisíc podvedených klientoch, ktorí prišli o svoje peniaze, zdá sa mi, že ten literárny ľudský škrečok bol iba zlodejčiek a trochár v porovnaní s týmito veľkošmelinármi. On by si však svoje nakradnuté peniažky určite neuložil v nebankovkách a neobklopoval by sa ani drahým nábytkom, kožami z tigrov a levov, vypreparovanými trofejami, trofejnými frajerkami, zbraňami vyzdobenými drahokamami ani poľovníckymi revírmi, aké by mu závideli aj

feudáli. Bol príliš mazaný na to, aby sa vystatoval nakradnutým bohatstvom a prepychom. Toto všetko si doprial až iná legenda – Jozef Majský, pôvodným menom Marhula. Celé Slovensko „híkalo“ nad tým, čo všetko nadobudol za krátky čas. Aj celebrity, politici a novinári

než vyhľadali podvodníkov? Mali peniaze, chceli mať viac. Teraz zasa chcú, aby im štát vyrovnal ich stratu, ktorú si spôsobili vlastnou lahkovernosťou. Chcú, aby sme všetci niesli zodpovednosť za ich neuváženosť, keď sa spoločovali s podvodníkmi. Štát i médiá ich však na možné rizika upozorňovali...

Niet dňa a možno ani hodiny, aby sa niekto znova a znova nezaplietal s podobne keťasiacimi príživníckarňami, v ktorých sedia potomkovia starého Matesa. Ľudia sa nepoučili ani z prípadov, ktoré vyústili až do tragédie. Vpúšťajú si do bytov všelijakých matesovcov, vyhľadávajú úžerníkov, prichádzajú o strechy nad hlavou, zvyšky majetku, dedovizeň, nehnuteľnosti. No a títo zdierači si žijú počestným životom, vyčkávajú iba na svoje ďalšie obeť, usmievajú sa na ne, po plecích ich poklepkávajú, z kabátov pomáhajú..., no a potom im dajú podpísať nejakú nekresťanskú dohodu. V niečom však majú títo úžerníci a nebankovky aj pravdu, keď tvrdia, že učia Slovákov poznávať cenu peňazí. Až pri splácaní úveru alebo krachu nebankovky, keď prídu klienti o svoje úspory, zistia ich cenu. Začnú si ich viac vážiť, naučia sa sporivosti aj finančnej gramotnosti.

vyhľadávali jeho spoločnosť a považovali za česť si s ním pripíť, poľajčiť alebo ísť si zapoľovať. Nadchýnali sa, keď im na svojom panstve ukazoval v klietke živého medveďa, leva alebo tigra. Dnes sa už pán Majský svojim prepychom nevystať, naopak, usiluje sa každému nahovoriť, že žije ako nemajetný a skromný dôchodca.

Prípad Majský a spol. však nie je iba o jednej legende, to je aj o ľudskej hlúposti a chamtivosti. Je to aj o tých, čo dobrovoľne nosili do nebankoviek svoje úspory, o ľuďoch ktorí podľahli zvodom o ich zázračnom zhodnotení. Čo iné ako túžba po ďalších peniazoch im pomútila hlavy skôr,

Pohreb kardinála nebol na území Slovenska vyše dvesto rokov Slovenskí kardináli v službe ľudu a Bohu

Kardinál Ján Chryzostom Korec (22. január 1924 Bošany – 24. október 2015 Nitra), emeritný diecézny biskup nitrianskej diecézy, bol prvým slovenským kardinálom v čase existencie súčasných hraníc Slovenska. Pápež Ján Pavol II. ho vymenoval za sídelného biskupa do Nitry a 28. júna 1991 za kardinála a pridil mu titulárny Kostol sv. Fabiána a Venancia v Ríme.

Peter MULÍK – Foto: Štefan KAČENA

Kardinálsky pohreb sa na Slovensku nekonal od roku 1799, teda dvestošesťdesiat rokov. Vtedy 23. októbra v Bratislave zomrel Jozef kardinál Baťán (staršie tvary jeho mena sú Batthány, Batthyán), ktorý bol odporcom cirkevných reforiem Jozefa II. a organizátorom uhorskej konzervatívnej opozície. Podporoval hudbu, literatúru a stavebníctvo, dal postaviť napríklad Primaciálny palác v Bratislave. V roku 1776 sa stal ostrihomským arcibiskupom a uhorským prímasom, v roku 1778 kardinálom. Pochovaný je v bratislavskej Katedrále sv. Martina v arcibiskupskej krypte.

■ KOREC BOL PRVÝ

Je však pravda, že pápež Ján Pavol II. vymenoval ešte pred Jánom Chryzostomom Korcom za kardinála Jozefa Tomka, narodeného 11. marca 1924 v Udavskom pri Humennom. Už v roku 1985 ho Ján Pavol II. vymenoval za prefekta Kongregácie pre evanjelizáciu národov a zároveň ho vymenoval za kardinála. Už vtedy sa poukazovalo na to, že je to po prvý raz v dejinách, keď Slovak stojí na čele jednej z rímskych kongregácií. V tejto súvislosti treba však zdôrazniť, že Jozef Tomko bol dlhoročným kuriálnym úradníkom Svätej stolice a stal sa kuriálnym kardinálom

bez priameho vzťahu k územiu Slovenska. Bol teda kardinálom slovenského pôvodu, ale prvým slovenským kardinálom so vzťahom k slovenskej diecéze bol až kardinál Ján Chryzostom Korec.

■ KARDINÁL ČERNOCH

Kardinálov slovenského pôvodu však bolo v dejinách moderného slovenského národa viac. Zvláštne miesto medzi nimi má kardinál Ján Černochoch, maď. János Csernoch, 18. apríla 1852 Skalica – 25. júla 1927 Ostrihom, ostrihomský arcibiskup, kardinál, knieža prímasy Uhorska, ktorý mal nielen slovenský pôvod, ale aj priamy vzťah k územiu Slovenska, lebo jeho arcidiecéza sa rozprestierala prevažne na území Slovenska a ako uhorský prímasy bol hlavou aj všetkých slovenských katolíkov. Narodil sa slovenským rodičom Pavlovi Černochovi a Alžbete, rod. Novákovéj. Jeho krstnými rodičmi boli Skalčania Juraj Blaho a Anna Polakovičová, rodičia budúceho bratislavského kanonika a slovenského kultúrneho dejateľa Pavla Blahu (1844 – 1938). Černochoch bol činný v slovenskom pohybe a prispieval do slovenských časopisov (Katólické noviny, Kazateľňa a i.). Za

biskupa bol vymenovaný v roku 1908. V roku 1913 sa stal ostrihomským arcibiskupom a v roku 1914 kardinálom. Bol predstaviteľom politického katolicizmu, čo v rokoch 1901 – 1910 prezentoval aj ako poslanec uhorského snemu za Skalicu (s programom Zichyho ľudovej strany, z ktorej vznikla Slovenská ľudová strana). Daroval päťtisíc zlatých Spolku sv. Vojtecha a v roku 1905 financoval výstavbu kultúrneho domu Katolícky kruh (Slovenský dom) v Skalici podľa plánov architekta Dušana Jurkoviča. Prispieval i na jeho prevádzku, aj keď nesúhlasil s jeho pročešskou orientáciou. Bol dôsledný prívrženec integrity Uhorska, hoci po maďarsky hovoril so zvláštnym slovenským prízvukom. Po obsadení Skalice vojakmi jednotkami vznikajúceho Česko-Slovenska sa jeho brat aj s manželkou stali 4. novembra 1918 obeťmi beštiálnej lúpežnej vraždy. Jeho pohreb sa konal Ostrihome 1927, kde je aj pochovaný.

■ ALEXANDER RUDNAY

Azda najznámejším národne uvedomelým kardinálom slovenského pôvodu bol Alexander Štefan Rudnay de Rudnó et Divékuj-

Ján Chryzostom kardinál Korec predstavoval morálnu a duchovnú autoritu.

falu (4. októbra 1760 Kríž nad Váhom, dnes Považany – 13. september 1831 Ostrihom). Tento uhorský šľachtic so slovenským povedomím sa v decembri v roku 1819 stal ostrihomským arcibiskupom a prímasom Uhorska. Ako osvietený vzdelanec, cirkevný a národný dejateľ bol členom a mecenášom Slovenského učeneckého tovaríšťa, založeného v roku 1792 Antonom Bernolákom v Trnave, podporovateľom bernolákovcov a slovenského národného hnutia.

Na žiadosť panovníka v roku 1820 presťahoval svoje sídlo spolu s kapitulou z Trnavy do Ostrihomy. V roku 1822 zvolal do Bratislavy celouhorskú synodu, ktorá mala riešiť dôsledky jozefínskej cirkevnej politiky. Jej uznesenia však absolutistická vláda nedovolila vyhlásiť. Rea-

lizovali sa uznesenia o vydaní Biblie v národných jazykoch – slovenský preklad Biblie s jeho podporou vykonal v rokoch 1829 a 1832 Juraj Palkovič. V roku 1826 ho pápež Lev XII. vymenoval za kardinála „in pectore“ (v tajnosti) a v roku 1828 bolo toto vymenovanie zverejnené. Z tých čias pochádza aj jeho výrok: „Slovak som, a keby som bol i na stolci Petrovom, Slovákom zostanem.“ Zomrel v roku 1831 a je pochovaný v krypte ostrihomskej katedrály.

Kardinálsky pohreb Jána Chryzostoma Korca bude veľkou slávnosťou odchodu tohto svätca žijúceho medzi nami k večnému Otcovi. Bude to zároveň historická udalosť storočia, ak nie dvojstoročia, lebo pohreb kardinála sa na Slovensku nekonal viac ako dvesto rokov.

Utečenecká kríza destabilizuje jednotlivé štáty, ako aj celú Úniu Bez ochrany hraníc sa Európa neubrání

Ešte nikdy sa špička Európskej komisie a štáty Európskej únie a Balkánu nezišli preto, aby rokovali o balkánskej ceste. Presnejšie o tom, ako zastaviť lavínu utečencov, ktorí putujú z Turecka cez Balkán do stredu Európy. Bola to vlastne schôdzka, ako udržať súdržnosť Európskej únie. Spoločenstvo už nezachraňuje len utečencov, ale vlastne zachraňuje aj samo seba.

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

A ešte nikdy neodišiel predstaviteľ Maďarska z Bruselu skôr preto, že ako prvý v Európe už v lete správne rozpoznal kľúčový problém – ochranu vonkajšej hranice Únie a nechcel strácať čas s tými, ktorí to v Bruseli pochopili až teraz. Sebavedomie národno-konzervatívneho Orbána sa nečakane posilnilo úplným víťazstvom národno-konzervatívnej proamerickéj a protiruskej politickej strany Právo a spravodlivosť v Poľsku. Európa sa cez jediný víkend zmenila.

Táto zmena nás neobíde. Vzápätí bolo z najvyšších miest v Bruseli počuť, že ak štáty ako Poľsko, Česko a Maďarsko (Slovensko ako keby sa nerátalo) budú odmietať prijímať utečencov, mali by sa im krátiť fondy Únie a takto získané peniaze by smerovali na pomoc Turecku pri riešení utečeneckej krízy, keďže tam je 2,2 milióna migrantov.

■ ÚNII DOCHÁDZA DYCH

Ochrana vonkajšej hranice Európskej únie tvorí základ dnešnej kľúčovej vymoženosti občanov. Tým, že sa Únia chráni zvonka, mohla zrušiť vnútorné hranice medzi štátmi dvadsaťosmičky. Ochrana vonkajších hraníc Únie je kľúčová, problém spočíva v tom, že štáty ako Grécko a Taliansko to nedokázali. Ale ani Únia nepočula ich volanie o pomoc, ktoré sa z Grécka a Talianska začalo ozývať už pred dvomi rokmi. Teraz na konci októbra 2015 Únia hasí oheň, ktorý sa rozhorel už vlni. Vedno s medzinárodnými organizáciami sa má dovedna „zadržat“ na balkánskej ceste okolo stotisíc utečencov.

Únia sa teda chce vytiahnuť z tejto kaše s pomocou organizácií OSN jednoducho preto, lebo sama na to teraz už nestačí.

■ V NEMECKU JE PLNO

S pomocou OSN sa vytvorila tábor rozličnej úrovne, aby v čoraz chladnejšom počasí ľudia neprespávali na poliach a neboli drasticky zaháňaní na tzv. „zelenú“ hranicu. A najmä nesmerovali už ďalej. Predseda vlády desaťmilionového Bavorska, ktoré už dlhé týždne zachytáva najväčšiu masu utečencov, dal ultimátum nielen kancelárke Merkelovej. Naliehal na uzatvorenie hraníc. V Nemecku je už plno. Obrazy utečencov brodiacich sa s malými deťmi v tme cez rieku alebo masy utečencov na hranici, ktorým bráni v pokračovaní cesty

policajná hliadka na koňoch – to všetko sú zábery zo stredu Európy. O tom, že by platila ľudská dôstojnosť, nemôže byť ani reči. Rovnako nemôže byť ani reči o tom, že by európska migračná politika fungovala, že by Únia našla riešenie.

■ MILIARDY TURECKU

Až na jeseň 2015 sa vybrali špičkoví úniovní politici do Turecka, kde je najviac utečencov, aby rokovali o „akčnom pláne“ – až v októbri Únia víta kooperáciu medzi EÚ a Tureckom. Prezident Európskej rady Donald Tusk sa vyjadril, že je „opatrne optimistický“. Únii išlo o zlepšenie podmienok utečencov v Turecku tak, aby ďalej neputovali do Európy. Až teraz chce, aby sa podnikli účinné opatrenia proti prevádzkovi a na zabezpečenie

hraníc medzi Tureckom a Gréckom. Teda aby sa bojovalo proti jednému z najvynosnejších nelegálnych obchodov v Európe. Pritom Turecko rokovalo s Bruselom so znalosťou dôverných informácií. V Bruseli sa totiž na jar v roku 2016 bude rokovať aj o tom, aký, teraz bližšie neurčený, ale veľký počet utečencov z Turecka môže prejsť do Európy.

Treba si uvedomiť, pod akým tlakom teraz sú predstavitelia Únie, či už jej orgánov alebo vedúci predstavitelia jednotlivých štátov, pri rokovaniach s Tureckom. V Európe sa prudko zmenila situácia práve následkom utečeneckej krízy, Ankara pod takýmto tlakom nie je a ani nebola. Pôvodný európsky návrh bol poskytnúť Turecku miliardu eur pomoci a turecký protinávrh bol odrazu tri miliardy. Turecký argument bol, že za milióny utečencov vynaložilo Turecko už sedem miliárd, a teda Európa by sa mala na tých nákladoch podieľať. Pre európske štáty je to tak, že väčšinu z týchto peňazí budú musieť jednotlivé štáty zrejme dolovať z domácich rozpočtov.

■ ILÚZIE O VYHOSŤOVANÍ

Aká je dôležitosť Turecka, je už zjavné z toho, že až po rokovaniach úniovej a európskej špičky v Ankare sa zišla mimoriadna schôdza v Bruseli o balkánskej ceste. Nemecká kancelárka priznala, že v zvládání celej krízy sú nemalé problémy, jedným z riešení v Nemecku má byť dôsledné a rýchlejšie vyhostovanie utečencov. Do konca tohto roka chce Nemecko vyhostiť, repatriovať až stotisíc utečencov, ktorí nemajú nárok na poskytnutie azylu. Už to samotné je obrovská operácia. Preto sa v nemeckom parlamente schválili nové azylové zákony. Proti nebol ani jeden hlas z vládnych strán, aj keď kritika politiky kancelárky Merkelovej narastá aj vnútri vládnej koalície. Dochádza aj k agresívnym aktom odporcov

migrácie, ako aj celej migračnej politiky.

Darmo klesá popularita kancelárky Merkelovej, jej domáci kritici aj z radov vládnej koalície dobre vedia, že niet nikoho, kto by ju vystriedal. Niet totiž nikoho, kto by si vedel poradiť s tou situáciou, ktorá v Nemecku a v Európe je. Otvorene povedané niet nikoho, kto by vedel, ako rýchlo a najmä účinne zvládnuť tento chaos.

■ KRÍZA SYSTÉMU

Je čoraz zrejmejšie, že hromadiace sa krízy sú aj krízami spoločenského zriadenia, krízami kapitalizmu. Akcionizmus Európskej únie a jej inštitúcií vznikol preto, že sa Únia neuveriteľne oneskoruje. Teraz robí veci, ktoré bolo potrebné urobiť približne pred štvrtým rokom, ak nie už na jar tohto roku. Malé štáty Únie sa dostávajú pod tlak a sú aj terčom kritických kampaní. Príkladom je Slovensko – na začiatku jeho stanoviska neprijať mechanizmus povinného rozdeľovania nebola xenofóbia, ale pragmatizmus. Komisárka pre zahraničnú politiku Únie presadzovala rozdeľovanie utečencov tzv. kvótami s odôvodnením, že to pomôže odstrániť nepretržitý tlak na stále nové rokovania politikov a ministrov vnútra, zahraničných vecí. Inými slovami mal sa – a to bolo ešte len v začiatkoch krízy – vytvoriť mechanizmus, ktorý by v podstate vyradil národné štáty z konkrétneho rozhodovacieho procesu. To by rozvrátilo vnútroštátne pomery.

Utečenecká kríza zaťažuje politické i spoločenské vzťahy, celoštátne i komunálne pomery. Pre Slovensko v predvolebnej situácii je utečenecká kríza, krátko po finančnej a ukrajinskej kríze, urýchľovačom rozhodnutí voličov. Prirodzené by malo byť udržať stabilitu, stabilné prostredie pre závažné rozhodnutia, ktorým je a bude Slovensko vystavené.

BESEDNICA

Keby tu bol Drahoslav Machala! Takto som si povzdychla, keď som na internete prečítala titulok: Slovensko má detektívku – televízia uvedie veľmi odvážny film. Film je venovaný Ludovítovi Štúrovi. Zamrazilo ma. Drahoslav Machala – ten by vedel zaujať stanovisko a prehovoriť do duše tým, čo vymysleli tento provokujúci názov. Bez servítky pred ústami. Slovenská televízia nakrútila film (slovenský?) True Štúr. TRUE? Už viac sa zhanobil slovenský jazyk nedalo.

Ad: True Štúr

A to v roku, v ktorom si pripomíname dvesté výročie od narodenia nášho najvýznamnejšieho Slováka a kodifikátora slovenského jazyka. Ludovít Štúr bol v našej histórii jedinečný, nena-hraditeľný. Iste mal aj chyby – ako každý človek. Každý národ si však svojich hrdinov idealizuje, aby na nich postavil základ svojho kultúrneho dedičstva. Na ňom si potom samotný národ, no predovšetkým mládež postaví svoju hrdosť a úctu k svojmu štátu, k svojej histórii k svojmu jazyku. Len na Slovensku je to naopak. Svoje historické idoly zosmiešňujeme. Aj o Štúrovi začali bulvárne médiá pochybovať.

Je nesprávne, že autori filmu namiesto pravda, život, slovenský, veľikán, veľký, osvietený... alebo jednoducho Ludevít či Velislav použili anglický výraz. Bolo to preto, aby film oslovil najmä mladých? To sa dalo aj po slovensky. Prečo však niekto živia ideu, že mladých ľudí osloví len to, čo je cudzie, a preto za každú cenu použijú anglické výrazy. Je to nemiestne voči významnej osobnosti, akou bol L. Štúr v kontexte toho, že uzákonil spisovný jazyk, na báze ktorého zjednotil Slovákov. Je to výsmech slovenského jazyka a slovenskej histórie. Veď obdobie pôsobenia Ludovíta Štúra a štúrovcov určite bolo najdôležitejším obdobím nášho národa, našich dejín! Nebyť významných, vzdelaných, múdrych a odvážnych mužov slovenského národného obrodzenia na čele so Štúrom nežili by sme dnes na území Slovenska ako občania samostatného štátu.

Samotný obsah i dejová línia dokumentárneho filmu s detektívnym pozadím neboli zlé. Samo Hronský, Štúrov priateľ z detstva z Uhrova, prichádza na jeho pohreb do Modry, a začne obchádzať štúrovcov, Štúrových susedov i známych a snaží sa nájsť odpoveď na otázku, či Štúr zomrel skutočne nešťastnou náhodou? V dialógoch s predstaviteľmi štúrovského hnutia takto autori priblížili Štúrovi úlohu v emancipačnom hnutí a predstavili jeho osobnostné vlastnosti a historické počiny. Formálne spracovanie filmu formou prelinania komiksových obrazov a hereckých výkonov bolo zaujímavé. Načo teda autori tým provokatívnym názvom True Štúr pokazili celkovo pozitívny odkaz filmu. Samo Hronský totiž končí svoje vyšetrovanie oficiálnou verziou Štúrovej smrti – nešťastná náhoda.

Úcta k osobnostiam, ktoré sa o našu existenciu ako národa zaslúžili, je našou povinnosťou. Tak to robia všetky civilizované národy. A nemusíme chodiť ďaleko – Maďari, Poliaci, Rusi, Česi, Nemci, Francúzi atď. Nie bagatelizovať, zosmiešňovať, ale cítiť si a k tejto úcte viesť najmä mladých ľudí.

Dagmar STRMEŇOVÁ,
riaditeľka gymnázia
v Handlovej

Režisér Juraj BIELIK láka k doskám na najvyššiu divadelnú ligu

O láske v neláskavých vzťahoch

Divadlo Jána Palárika v Trnave divákovi pravidelne ponúka možnosť obohatiť si svoj kultúrny rozhľad, výborne sa zabaviť, ale ostať oboma nohami v reálnom svete. Navyše ak ide o hry s postavami z mäsa a kostí, ktoré sa podujal inscenovať režisér Juraj BIELIK, absolvent divadelnej réžie na VŠMU v Bratislave u prof. Vladimíra Strniska. Aj keď ho v tridsiatich rokoch môžeme stále pokladať za mladého režiséra, jeho pôsobenie ako odborného asistenta na Divadelnej fakulte VŠMU, v Štátnom konzervatóriu v Bratislave aj ako činorodého režiséra hovorí o zrelom tvorcovi s jasnou predstavou o dramatickom umení. Divadelné umenie interpretuje nielen na akademickej pôde, ale netradičnými titulmi láka divákov k doskám, ktoré už tradične voláme svet.

Zhovárал sa Tibor B. HAČKO – Foto: archiv

• Na rozdiel od komerčnej scény siahate po neznámych dielach známych autorov, ktoré ostali nespravodlivo na periférii ich slávy. V trnavskom divadle ste sa pustili do naštudovania dvoch jednoaktoviek Georgea Feydeaua s pripravovanou premiérou v októbri tohto roka. To, že trnavská scéna vám opakovane poskytuje priestor, je nielen dôkaz obojstrannej dôvery, ale zrejme aj predpoklad jej vedenia, že uvedením úspešného titulu sa naplnia aj ekonomické zretele z očakávanej návštevnosti. Vraciate sa k bulvárnu divadlu? Čo vás viedlo k tomu, že ste sa siahli do žánrov a produkcie pred vyše sto päťdesiatimi rokmi?

V nijakom prípade. Vaudeville nie je bulvárna hra. Toto označenie sa na ňu nalepilo, lebo existencie sídlila na bulvároch. Veď si porovnajme pohľad na pouličných hercov v dnešných časoch a porovnajme s tým, čo ponúkali autori v minulosti. Niet v tom rozdiel. V polovici 19. storočia v Paríži tie divadlá skutočne pôsobili na ulici, v centre mesta, prevažne na bulvároch. Mali tam dostatok miesta a boli v priamom kontakte s divákmi. Boli nimi náhodní okoloidúci chodci. Dnes má výraz bulvár úplne iný odtieň. Názov sa sprofanoval. Ja sa ho však nesnažím vnímať pejoratívne. Preto aj siaham po jednoaktovkách Georgea Feydeaua. Bulvárna hra je pre mňa v prvom rade veľmi dobre urobená hra. Súvisí s tým samozrejme veľa obkolesujúcich vecí. Francúzsky vaudeville – zábavný, divadelný program so spevmi a s tancami – dominoval nielen uliciami. Stal sa predchodcom operety, varieté a muzikálu. Tvorcovia, ktorí sa pohybovali v aréne francúzskeho kumštu, vymysleli niečo, čo dodnes pretrváva a prežíva. Stále ťažime z ich talentu. Tým, že autori druhej polovice 19. storočia museli písať veľa, vyvinuli dobrý systém či model, ako produkovať úspešné diela. Vymysleli akúsi mustru, systém, ktorý sa všade osvedčil a mal úspech. Oni veľmi potrebovali úspech. Ich diela sa hrávali raz, dvakrát a museli napísať nový príbeh tak, aby sa neopakovali a zostali príťažliví. Mnohí to dnes odsudzujú ako kopírkový štýl, ako formálne vyprázdnenú štruktúru. Ale pre mňa je to synonymum dobre zvládnutého remesla, symbol dobrej tvorby. Ak môžem použiť výraz, tak „vynálezcom“ štýlu bulvárnej komédie je francúzsky dramatik, predchodca Feydeaua – Eugène Scribe. V tomto ohľade všetci najlepší autori čerpali od neho. Scribeovým pokračovateľom bol špičkový autor Eugène Labich. Nedávno sme uviedli jeho Prestupnú stanicu. No a vrcholom je jednoznačne Georges Feydeau, ktorý priviedol žáner bulvárneho divadla do úplnej dokonalosti.

• Feydeau však „svoj“ žáner ku koncu života opustil. Dôvodom zrejme bola aj postupujúca choroba...

Áno, ale jeho vplyv z čias vrcholnej tvorby prestupuje komediálny žáner aj po ďalšie desaťročia až podnes. Cez všetky

muzikály, operety, dokonca cez americké grotesky Charlieho Chaplina, Bustera Keatona, bratov Massovcov, ale aj produkciu spevákov ako Bessie Smithová. Tí všetci čerpajú z „vaudeville“ a z dobre zvládnutého remesla Georgea Feydeaua. Podľa mňa ide o jedného z najslávnejších

si dovoľuje viac ako na začiatku tvorby. Úprimne povedané, ani už nebol schopný dokončiť väčšiu hru.

• Koncom 19. storočia mal život úplne iný rozmer ako dnes. Žilo sa intenzívne vo verejných domoch. Ako taký

Režisér Juraj BIELIK (vpravo) s populárnymi slovenskými hercami.

francúzskych dramatikov. Neváhal by som povedať, že je najlepší dramatik – komédiograf, čo je jedna z najťažších literárnych disciplín vôbec. Jeho vplyv neuvieriteľne presahuje aj ďalej. Nebojím sa povedať, že až do dnešného Hollywoodu...

• Feydeau napísal veľmi veľa diel, ale len päť jednoaktoviek. Na začiatku kariéry tri a vy práve nacvičujete posledné dve. Aké sú?

Výrazne sa odlišujú od tých slávnych, ktoré pozná aj slovenská verejnosť. V Trnave pripravujeme ich slovenskú premiéru. Tým, že Feydeau žil v závere života chorý a sám, povzniesol sa nad tie klasické humorné scény spoložitia ženy a muža z čias svojho tvorivého vrcholu. Prináša viac trpké glosy s odtieňom tragikomickosti. Akoby sa sám vyrovnával zo svojho nevydareného manželstva. Samozrejme nenadáva iba na „nezné“ pohlavie. Nezastáva sa ani mužov. Skrátka, žiadnemu z dvojice nič nedaruje. Výsledok je adekvátny, trpký pravdivý, veď ide o excelentného majstra a najmä vo Francúzsku ho prirovnávajú k Strindbergovmu Tancu smrti – až expresionistickému vzťahu muža a ženy. Feydeau sa dostáva do interakcie obsiahnutej nezmiernym súbojom pohľavi, ktorý robí zo života človeka bezvýhodiskové peklo. Vnára nás do manželského, ale nezmierniteľného vzťahu pohľavi. Nacvičujeme dielo s prvkami naturalistickej drámy. Feydeau, samozrejme, tento súboj odľahčuje humorom. Dokazuje, že hrá najvyššiu umeleckú ligu. Mnohí divadelní kritici dokonca tvrdia, že Feydeauov kumšt je po Moliéroví číslo dva. Jeho určitým nešťastím bolo, že žil v tieni popularity viacerých spisovateľov s Dumasom na čele. Jednoaktovky sú zo sklonku jeho života, keď sa už povznášal nad akékoľvek životné méty. Aj preto

bol „dom lásky“ takmer každodennou, všednou súčasťou...

Súhlasím, ale to prinášalo so sebou riziká náklady s ťažkými následkami. Feydeau tiež opustil manželku. Odšťahoval sa a žil v hoteli, kde síce ďalej tvoril, ale akoby si písal už len sám pre seba. Nedovoliili mu to ani objektívne okolnosti. Trpel chorobou, ktorá priamo útočí na mozog. To množstvo slávnych ľudí, ktorí vtedy trpeli na zhubný syfilis, je obrovské – Schumann, Beethoven, Smetana..., aj Feydeau sa zaradil medzi nich. K tomu sa ťažko pohyboval. Podobne trpeli Verdi, Tesla, Lenin. Len sa to tajilo. Týmto chcem povedať, že Feydeauovo okolie a prostredie bolo diametrálne iné ako dnešné. Aj preto nejde o klasické predstavenie, na aké je zvyknutý slovenský divák. Feydeauovým ťažkým kusom, môžeme povedať, že až hitom, ktorý sa opakovane vracia na naše viaceré scény, je Chrobák v hlave. Ten je na doskách národného divadla už vyše dvadsaťpäť rokov, v Košiciach tiež. A stále je táto hra príťažlivá. Alebo ďalšia hra – Tak sa na mňa prílepla, je tiež divácky mimoriadne atraktívna.

■ Spomenuli ste veľké tituly. Tie sa pravidelne objavujú na našich hlavných scénach, ale Feydeau toho napísal veľmi veľa. Vy teraz siahate, takpovediac, do zadného vrecka.

Opakujem, obdobie, o ktorom hovoríme, je druhá polovica 19. storočia. Vo Francúzsku to bolo obdobie začiatku podnikania v divadelníctve. Nie také, aké zažívame u nás dnes. Bolo to obdobie, keď sa hralo všade a písalo sa o všetkom. Divadlá boli odkázané na plnú návštevnosť. Neustále museli uvádzať nové a nové tituly. Ak sa opakovalo predstavenie, bol to obrovský úspech. Preto boli odkázané

Režisér J. Bielik na scéne.

na to, čo sa páčilo, a to boli takmer výhradne komédie. Na druhej strane to spôsobilo, že autori, ktorí písali tieto hry, sa nimi predovšetkým živili, a to ich nútilo písať ďalšie a ďalšie hry. Vznikali teda záplavy divadelných titulov, ktoré sa tvorili v akýchsi divadelných manufaktúrach. Potom je aj ťažké určiť, čo kto napísal. Či ide naozaj o Georgea Feydeaua, Georgea Courtelina s typickým cynickým humorom alebo už spomenutého Eugène Labicha. Každý z nich mal svojich spolupracovníkov a mnohí divadelní analytici sa domnievajú, že nie všetky ich hry sú ich skutočnou tvorbou. Z dnešného pohľadu je ich podpis akoby nejaká známka kvality, ktorou autori patrične dielo „opečiatkovali“. Sú to samozrejme špekulácie a dohady, ale pri tom kvante tvorby asi opodstatnené. Napovedá tomu aj to, že niektoré hry sú výrazne lepšie ako ostatné. Preto je aj na Slovensku známych len niekoľko „populárnych“ hier a mnou uvádzané jednoaktovky sú prakticky neznáme.

• Museli ste citlivo siahť do košiar hercov pri vypínaní predstavy o obsadení? Je kumšt nahovoriť aktérov na úlohy, kde sú obe strany pohľavia nezmierniteľne na opačných stranách „frontu“?

Spracoval som dve samostatné diela, pričom mojím zámerom bolo ich aj spojiť. Sú to oddelené hry. Jedna hra sa volá Nebožka svokra, kde ústredný pár stvárňuje Táňa Kulišková a Vladimír Jedlovský. Sekundujú im Petra Blesáková a Michal Jánoš ako sluhovia. V druhej jednoaktovke Nepobehuj tu nahá sa situácia otáča a ústredný pár tvoria Petra Blesáková a Michal Jánoš. Sekundujú Táňa Kulišková ako suseda a Vladimír Jedlovský ako sluha. Ďalšie postavy dotvára Tomáš Vrávnik a Martin Križan. Spája ich, samozrejme, rovnaký subjekt, množstvo spoločných akcií, ale priamo nesúvisia.

• Divák uvidí kolotoč kongeniálnych, komických kotrmelcov a šťavnatých, až katastrofických epizód na pozadí vzťahu muža a ženy po dlhšom čase spoložitia. Aký bol váš dominantný inscenačný zámer?

Chcel som, aby toto preporenie dvoch príbehov bolo zobrazené aj tými istými hercami, hoci v každej je iný počet postáv. Tiež som nechcel, aby mali niektorí herci, obrazne povedané, polovičku večera „voľno“. Všetci herci sú členovia súboru divadla Jána Palárika a výborne zvládajú komické zápletky, ktoré im Feydeau nastražil. Prídte a uvidíte, že lepšie príbehy určite nenapíše ani sám život.

• Čo pripravujete pre divácku obec a priaznivcov divadelného kumštu v najbližšom čase?

Mám viacero rozpracovaných predloh. V Bratislave pripravujeme dve inscenácie zájzdového charakteru, aby sa s nimi mohli diváci zoznámiť vo všetkých krajoch, a potom pripravujem francúzsku modernú komédiu napísanú v roku 2003.

Vatikánska synoda o rodine neprinesla zatiaľ zmeny v náuke cirkvi Biskupi potvrdili jednotu, rozkol sa nekonal

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: ZATL

Biskupská synoda o rodine sa začala vlni na jeseň a pokračovala po ročnej prestávke. Prijatím záverečnej správy sa skončila aj polemika predovšetkým mimo cirkvi. Živil ju niektorí liberálne orientovaní cirkevní hodnostári, najmä z Nemecka a Talianska. Tí požadovali nový prístup k rozvedeným a znovu zosobášeným manželom. Kardinál Reinhard Marx sa vyjadril, že je nerealistické, aby sa znovu zosobášeni rozvedení zdržali sexuálnej aktivity. Podľa neho je nutné posudzovať túto aktivitu v kontexte doby, v ktorej žijeme.

Biskupská synoda vo vatikánskej Rímskej kúrii potvrdila jednotu katolíckej cirkvi a pevnosť jej dogiem.

Kardinál Francis Arinze z Nigérie, kde sú na programe dňa pogromy na kresťanov, to rezolútne odmietol a konštatoval, že postoj kardinála Marxa by napokon umožnil ľuďom, aby Boží zákon rovno odmietli. Svetové médiá tiež očakávali nový prístup cirkvi k homosexuálnym párom. Biskupi však neprijali zmeny v chápaní evanjelia, zotrvali na doterajších dogmách.

■ PRESTÍŽ CIRKVI

Zo Slovenska sa na synode zúčastnili bratislavský arcibiskup metropolita Stanislav Zvolenský a prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak. Vladyka Babjak nazval synodu inšpiratívnu a zmienil sa, že okrem synody biskupov sa dala vypozerovať aj synoda médií. Tá sa venovala skôr

senzáciám, ktoré mali znížiť prestíž cirkvi. Stanislav Zvolenský na tlačovej konferencii po návrate z Rima pôsobil spokojným dojmom. Niekoľkokrát zopakoval niektorým nechápajúcim novinárom význam svätého prijímania, čo najviac rezonovalo v ich otázkach v súvislosti s rozvedenými a znovu zosobášenými párami. Pripomenul, že pápež František na začiatku synody s veľkou pokorou povedal, že „nejdeme meniť náuku cirkvi. Chceme vydať posolstvo blízkosti a milosrdenstva voči všetkým, ktorí do cirkvi patria“. Takže všetky skupiny biskupov, ak by aj nejaké jestvovali, prijali postoj Svätého Otca za svoj.

■ POSOLSTVO Z RÍMA

Stanislav Zvolenský zdôraznil, že cirkvi sa nikdy neodklonila od nie-

ktorých princípov. Povedal, že práve preto jestvuje dvetisíc rokov. A aj keď počas jej histórie vyvolávali určité napätie, cirkvi od nich nikdy neodstúpila. A uviedol príklad anglického kráľa Henricha VIII.: „Určité principiálne napätie v otázkach manželstva a rodiny predstavuje aj príbeh tohto kráľa. Vnútorňa sila cirkvi je postavená na tom, že niektoré princípy, východiská berieme my vo viere tak, že sú nám poskytnuté od Boha cez Ježiša Krista. To, že v snahe získať ľudí pre život podľa týchto princípov meníme spôsoby podľa doby, v ktorej žijeme, je zrejme, lebo sa musíme prispôbovať podmienkam, v ktorých sa nachádzame“, priblížil posolstvo z Rima arcibiskup Zvolenský.

Aj keď novinárov najviac zaujímal prístup cirkvi k rozvedeným a znovu

zosobášeným, najsilnejšie rezonoval v médiách počas synody, S. Zvolenský povedal, že v podstate ide o umelý problém. Lebo „rozvedené páry, ak hovoríme o pokrstených katolíkoch, patria do spoločenstva cirkvi“. A za najdôležitejšie považuje fakt, že i Svätý Otec František zdôrazňuje, aby sa nikto necítil z cirkvi vylúčený.

■ SPOJENÍ EVANJELIOM

Synoda znamená kráčať spolu. A cirkvi principiálne kráča spolu, vysvetlil arcibiskup Zvolenský a priznal, že na zhromaždení najväčší dojem naňho urobila univerzalita cirkvi. Že všetci biskupi, nech boli z akejkoľvek časti sveta, boli spojení evanjeliom. Práve evanjelium sa pozerali na manželstvo a rodinu v súčasnom svete. Na otázku SNN, čo dalo podnet na zvolanie synody o rodine, povedal, že „zložitá situácia manželstiev a rodín v súčasnej dobe, poznačená mnohými spoločenskými javmi. Mnohí ľudia prestali v sebe žiť nádej, že má zmysel rozhodnutie pre manželstvo, mať deti, že je možný vzťah na celý život. A práve synoda z celosvetového hľadiska sa chcela zaoberať touto problematikou. Prí naša aj posolstvo. Na synode sa zúčastnili manželské páry z celého sveta, ktoré vlastným príkladom dokázali, že je možné verné manželstvo. S veľkou pokorou hovorili o tom, že všetci potrebujeme žiť z odpúšťania. Že manželstvo nie je len zdrojom plodnosti detí, ale aj odpúšťania, čím sa plodí nový vzťah a posúva spoločnosť dopredu. Manželia sú jedinečným znakom Božieho pôsobenia“.

■ PEVNOSŤ DESATORA

Synoda nenaplnila očakávania modernistov a neprajníkov, nerozdelila cirkvi, ani ju neoslabil. Nevenovala sa právam homosexuálnych párov, ako by si to podaktorí želali. Synoda neodmietla kresťanskú náuku o rodine. Naopak, svojím postojom potvrdila nevyhnutnosť dodržiavania všetkých príkazov. Lebo, ako povedal kardinál Arinze, „ak môžeme povedať znovu zosobášeným rozvedeným, že už nemusia dodržiavať príkazanie ‚Nescudzoložiť‘, prečo by sme iným ľuďom nemali hovoriť, že sa už nemusia držať ostatných príkazov?“.

BESEDNICA

Medzi najväčších kritikov normálneho, čechoslovakistami, maďarónmi a svetoobčanmi nepokriveného obrazu slovenských dejín, teda aby som bol presný, zástancom takého obrazu, ktorý je politicky korektný a má Slovákov za posledných sluhov všetkých dôb, možno s pokojným svedomím zaradiť jedného zo zostavovateľov textov v jazyku, ktorý mu podľa všetkého neprirástol k srdcu – Michala Hvoreckého. Keď som zachytil informáciu, že sa natáča film Najhorší zločin vo Wilsonove, vôbec to vo mne nevyvolalo nijaké emócie. Veď písať alebo natáčať fikcie bol vždy dobrý džob. Ľudia to radi čítajú alebo pozerajú a je to aj dobrá forma zábavy. Rozladenie vo mne vyvolal až rozhovor, ktorý poskytol SME 17. 10. 2015.

Ako vždy bombasticky hneď na úvod zahlásil, že Slováci nepochopili svoje dejiny. Z toho človek okamžite usúdi, že asi ich potom pochopil Hvorecký. Lenže už po prvých vetách v jeho rozhovore sa čitateľ dozvie, že on vlastne nemá čo pochopiť, lebo o slovenských dejinách nič nevie. A čo viac, hneď z toho aj cítiť, že sa na ne nedáva z opačného, teda neslovenského brehu. Aby som len nekonštatoval, tak tu je rukolapný dôkaz: Z pozície asi osvieteného vševiedka vyhlásil, že Bratislava nebola hneď súčasťou vzniknutého

Česko-Slovenska (on samozrejme píše Československa, hoci taký štát nikdy v 1918. nevznikol, ale stal sa ním až ústavou z roku 1920; ale to len na okraj), ale sa ňou stala až o pol roka. Nuž neviem, koľko mesiacov má na jeho brehu polrok, ale na našom brehu i v celom civilizovanom svete má polrok rovných

na brehu p. Hvoreckého trval polrok iba dva mesiace? Všetko je možné, človek nevie, čo sa rodí v hlavách ľudí, ktorí sa necítia doma tam, kde sa narodili a vyrástli.

A prečo hovorím, že sa pán zostavovateľ slovenských textov díva na históriu pripojenia Bratislavy k česko-slovenskému štátu z iného

a s jednou psou kožou? A zdá sa, že v niektorých tento pocit nadradenosti nad slovenským misseram contributeum plebem (obyčajnými daňovými poplatníkmi) zotrval dodnes. Všetci, pán Hvorecký???

A ešte v jednom ho musím sklamať. Žiadni džentriči nechceli mať z Pozsonya Wilsonov. Tí rozmýšľali len o tom, ako sa dostať spod železnej nevyhnutnosti demokratizácie pomerov v Bratislave, ktoré prinášal nový štát. Nápad nazvať Pozsony Wilsonovo Mesto vznikol v radoch tých, ktorí tým chceli prejavovať vďačnosť americkým prezidentovi, že jeho štrnásť bodov pomohlo aj slovenskému národu k oslobodeniu spod národnostného útlaku. Nakoniec sa to zamietlo a slovenskému hlavnému mestu sa dal jeho historický názov zrekonštruovaný P. J. Šafárikom a L. Štúrom z najstaršieho zápisu jeho mena z roku 907.

Takže by som odporučil p. Hvoreckému predovšetkým neobviňovať niekoho z nevedomosti a nepochopenia, keď u neho nie je ani len predpoklad na pochopenie. Aby človek mohol pochopiť dejiny, musí ich predovšetkým poznať. Musím sa polutovaním konštatovať, že i v tomto krátkom rozhovore dal dostatočné svedectvo, že vie o nich len to, či si vymyslel vo svojich fikciách. Preto by som mu odporučil, aby o nich prestal tárať. Potom bude menej smiešny a menej trápny.

Hvoreckého táraniny

Antom HRNKO

šesť mesiacov. Tak si teda zaspomínajme, ako to s tou Bratislavou na prelome rokov 1918 – 1919 bolo. Nevie, či bude so mnou p. Hvorecký súhlasiť, ale podľa mojich informácií Česko-Slovensko (nie republika) sa stalo skutočnosťou 28. 10. 1918. Slováci sa k nemu prihlásili 30. 10. 1918 a s obsadzovaním slovenského územia novou štátnou mocou sa začalo začiatkom novembra 1918. Bolo to v noci z 31. 12. 1918 na 1. 1. 1919, keď česko-slovenské vojsko vstúpilo bez boja do Bratislavy, a 4. 2. 1919, keď do nej boli presťahované centrálny slovenské orgány. Ako počítam, tak počítam, vychádza mi, že Bratislava sa stala neoddeliteľnou súčasťou nového štátu presne za dva mesiace od jeho ustanovenia. Žeby

brehu. Nuž počúvajme originál: „Aj v roku 1919 tu žili ľudia, ktorí neboli spokojní s novým štátnym usporiadaním, ten útvár im bol cudzí.“ Veru tak. Stopercentná pravda: Maďari, Maďaróni, džentriči všetkých druhov – úradníci, železničiar, poštovní zamestnanci došikovaní sem z Dolnej zeme, aby so slovensko-nemeckého mesta urobili mesto maďarské, určite neboli spokojní s tým, žeby nejaká „slovenská chamrad“, o ktorej hovorili podľa svojich veľikánov Tót nem ember (Slovák nie je človek), mala konečne rovnaké práva ako oni. Veď v bývalom Uhorsku mohli voliť len šesť percent dospeléj populácie a tu nejaká republika dávala volebné právo všetkým. No mohol by takýto stav akceptovať nejaký bočkoroš so siedmimi slivkami

NA MARGO

Prezidentské voľby v USA budú síce až v novembri 2016, ale predvolebná kampaň už beží na plné obrátky. Zatiaľ oddelene v tábore demokratov a tábore republikánov, veď iba tieto dve politické strany majú privilégium vygenerovať zo svojich radov vedúcu osobnosť federálneho štátu. Nie je nijakým prevapením, že vo svete peňazi sa môžu o tento post uchádzať takmer výlučne iba bohatí ľudia. Mnohí z kandidátov sa usilujú získať hlasy voličov i výstrednými spôsobmi. Práve nimi sa vyznačuje aj miliardár Donald Trump.

Súboje oligarchov

Aj v minulosti sa už zúčastnil na prezidentských voľbách v USA, ale nikdy nepreviedol a bol neúspešný. Tým viac prevapuje, že teraz sa neočakávané stal podľa prieskumov verejnej mienky najpopulárnejším republikánskym prezidentským kandidátom. Jeho preferencie sú dvojnásobne vyššie ako preferencie Jeba Busha, ktorý bol ešte nedávno najväčším tromfom Republikánskej strany. D. Trump vďaka svojej na škanďaly bohatej osobnej a pracovnej kariére sa stal jedným z najslávnejších Američanov na planéte. Pre neho neplatia nijaké hranice a tabu. Ostro kritizuje súčasného prezidenta Baracka Obamu, ale ešte viac republikánskych konkurentov. O Johnovi McCaineovi, jednom z najväznejších republikánov, takmer národnom hrdinovi, sa vyslovil tvrdo: „On nie je nijaký hrdina. Stal sa hrdinom preto, lebo padol do zajatia. No mne sa páčia tí, ktorí do zajatia nepadnú.“ Za McCainea sa postavili dokonca politickí protivníci. Liberálny denník The Washington Post, naklonený demokratom, žiadal od Trumpa ospravedlnenie. Ten reagoval, že je pripravený zopakovať svoje slová. Iba neskôr, keď ho napadli aj konzervatívne Fox News, veľmi neochotne zmiernil. Hispánskych voličov, ktorých sa republikáni usilujú získať na svoju stranu, Trump už dávnejšie urazil, keď mexických imigrantov označil ako „násilníkov a obchodníkov s narkotikami“. Úplne škandalóznymi a mimoriadnymi sa stali Trumpove vyhlásenia o zámere zlepšiť vzťahy s Moskvou a Pekingom, teda s krajinami, ktoré Američania pokladajú za najväčšiu hrozbu pre seba i celý svet.

Neočakávaný Trumpov úspech prináša republikánom hromadu problémov. Ocitol sa v čudnom postavení, keď sa musia distancovať od svojho najpopulárnejšieho kandidáta. Inak je to s demokratmi. Hillary Clintonová, hlavný kandidát strany, sa naoko verejne čuduje a je „v úzase“ nad kúskami miliardára. V jej predvolebnom štábe však bezpochyby vládne nadšenie. Keď republikánske publikum unavia Trumpove excesy – a tak sa skôr či neskôr stane – možno predpokladať, že Republikánska strana utrpí fatálne straty: voliči budú aj v čase volieb spájať stranu s osobou D. Trumpa. Človeka, ktorý „speštril“ predvolebnú kampaň, ale vôbec sa nehodí na post prezidenta USA a vrchného veliteľa ozbrojených síl.

Stále však zostávajú nezodpovedané dve podstatné otázky. Prvou je: Možno pokladať súčasný model západnej – americkej – demokracie, založený na vládne peňazi, za najvyšší a nasledovanihodný stupeň vývoja spoločnosti? Druhá: Je správne a demokraticke presadzovať tento model, prípadne aj násilím, na celom svete?

Ivan LUŽÁK

NA OKRAJ

Väčšina našincov žije v presvedčení, že v rámci prírody Slovenska žijú nejaké tie šelmy, pred ktorými sa treba mať na pozore. Vieme o medvedoch, vlkoch, rysoch, besných líškach, útočných psoch. Občas nás pošteklí správa o výskyte neznámej mačkovitej bestie, čo azda ušla bláznivému chovateľovi. Tušíme aj to, že zabijakom môže byť jeleň v ruji, ba aj bobor či jazvec. Lenže realita je pestrejšia, a nie dobrá. V našej prírode sa množia cudzie šelmy, ktoré k nám zavliekli nezodpovední chovatelia.

Iné šelmy

Zo západu sa sem tlačí norok americký, z východu psík medvedíkovitý. Oba nepôvodné druhy už stihli napáchať značné škody, v niektorých územiach takmer vyhubili tetroy a kačice. Ochránari tvrdia, že ak úrady rýchlo nezasiahnu, môžu tieto zvieratá spôsobiť katastrofu. Šelmy, ktorých pôvodným domovom nie je územie strednej Európy, ušli do našej prírody alebo ich dokonca chovatelia vypustili, keď sa im nedarilo zarábať na ich kožušine. „Sú tu novým prvkom, nemajú prirodzených nepriateľov a je na nás, aby sme zasiahli. Ak to neurobíme, môže to mať katastrofálny dosah na ekosystémy,“ varuje Andrej Chudý, koordinátor sčítania vodného vtáctva z SOS BirdLife Slovensko.

Norok americký u nás hubí vodné vtáctvo. Monitoring slovenských a českých expertov na hraničnej rieke Morave prostredníctvom desiatky fotopascí ukázal alarmujúce zistenia. Kým tento druh bol donedávna problémom len v Česku, stihol v krátkom čase osídliť aj slovenský úsek Moravy a horný tok Dunaja, kde miznú vzácné druhy vtákov. Pri našich riekach žil kedysi hojne norok európsky. Človek ho však vyhubil takmer v celej Európe a na jeho mieste sa presadil dovezený norok americký, ktorý žerie takmer všetko, je väčší, silnejší a trúfne si aj na korisť, ktorú norok európsky neohrozoval. Problémom pre pôvodnú slovenskú faunu a flóru sú aj ďalšie cudzie šelmy, napríklad psík medvedíkovitý. Zriedkavý však už nie je ani medvedík čistotný.

Situáciu sa už zaoberal aj Európsky parlament, ktorý plánuje v novom nariadení obmedziť chov a dovoz týchto druhov. Podľa ochráncov by sa mali urobiť aj zmeny v slovenských zákonoch tak, aby odchyť invázií šelím mohli robiť aj iné než poľovnícke organizácie. „Odchyť môžu dnes robiť len poľovníci, ktorí však majú aj mnoho iných povinností. Jednoduchým riešením by bolo vyradenie norka amerického, medvedíka čistotného a psíka medvedíkovitého zo zoznamu poľovnej zveri, čím by ich mohol odchyť každý,“ navrhuje ochránar Jozef Ridzoň.

Ochránari a poľovníci zatiaľ nenašli spoločnú reč. Nezhodnú sa ani na tom, proti ktorým šelmám by sa malo zasiahnuť. „Neviem si predstaviť, že by sa poľovnícke oprávnenie dalo niekomu inému. Načo tu potom máme organizáciu, ktorá je na to spôsobilá?“ pýta sa riaditeľ Slovenskej poľovníckej komory Imrich Šuba. Myslí si, že by sa pozornosť mala zamerať na iné druhy, než na aké poukazujú ochránari. Ako príklad uvádza šakala zlatého. „Spôsobuje obrovské škody v juhovýchodnej Európe, v posledných rokoch najmä v Maďarsku. Jeho posun vidia odborníci v klimatických zmenách. Šakal prenikol dokonca už aj k nám a vytlača našu pôvodnú líšku.“ No, už tu chýbajú len hyeny a skunky. Ba vlastne, nechýbajú...

(rkh)

Krátke a nebezpečné zápisky z tatranských medvedích denníkov

Jeseň plná živých hnedých kožucho

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Už sa nikto netvári, že to nie je problém. Medvede v Tatrách svojou nadmieru okatou prítomnosťou sú možno občasnou atrakciou pre turistov, no pre domácich sú obmedzujúcim a hrozivým prvkom životného priestoru. Hlavnou príčinou pohybu medvedov v obývanom území je podľa niektorých znalcov všeobecne predimenzovaná populácia medveďa hnedého, čo má za následok aj zvyšovanie počtu synantropizovaných medvedov, teda takých, ktoré sa objavujú v blízkosti ľudských obydli. Tí, ktorým stačí jednoduchšia terminológia, označujú šelmy v meste za kontajnerové medvede.

Tento rok som prišiel na jeseň do Vysokých Tatier prvého októbra. Ešte v ten večer som sa z terasy penziónu pozeral, ako tri medvede doslova vyrabovali obsah dvoch reťazami zabezpečených kontajnerov. Macovia si potom pochutnávali na dobrotách – vylizovali zvyšky z jogurtov, ale aj mäkký syr z alobalu. Chutí im čokoľvek sladké a tučné, podobne ako ľuďom. Počet kontajnerových medvedov narastá a rastie aj ich drzosť. Práve v tom spočíva rozdiel medzi šelmami vo vyšších polohách lesa a tými, ktoré sú dole blízko ľudí. Tie si myslia, že majú prirodzené právo na všetko, čo im chutí. Ak to preženieme, je len otázkou času, kedy sa vlámu do cukrárne.

■ BEATLES A STONES

Na druhý deň prišla druhá partia, opäť som ich pozoroval a porovnával. To už však bolo o inom, keďže prišla medvedica s tromi mladými. Prvú bandu som nazval Beatles, lebo boli služobne starší, keďže ich medvedica odohnala už predminulý rok, a preto sa aj čoskoro ich banda rozpadne na jednotlivcov. Druhá banda je ako Rolling Stones, lebo je ich viac a vydržia spolu na scéne dlhšie. Takýchto zoskupení sa pohybuje po meste Vysoké Tatry niekoľko a chyba je, že nikto nevie povedať, koľko ich je presne.

„Situácia nie je iba vážna, je veľmi vážna. Denne mám telefonáty a žiadosti od obyvateľov, aby sme riešili problém s medvedmi,“ povedal primátor Vysokých Tatier Ján Mokoš. Mesto žiada kompetentné inštitúcie o efektívne riešenie problému s medvedmi a nielen neustále rozprávanie bez následných skutkov. Primátor je presvedčený, že hlavnou príčinou problémov s medvedmi je práve ich premnožená populácia. Na druhej strane, ochránari tvrdia, že ak medvede častejšie chodia k ľudským sídlam, nemožno preto tvrdiť, že sú všeobecne premnožené. Ich presné počty totiž nikto nepozná.

Jednou z príčin problému s medvedmi je postupná strata prirodzeného biotopu týchto našich najväčších šelím. Najhoršie problémy s medvedmi nastali v Tatrách po kalame v roku 2004. Inými príčinami je zlé odpadové hospodárstvo, ale aj prikrmovanie poľovnej zveri objemovým krmivom v dolných oblastiach Tatranského národného parku. Nezanebateľné je aj „prikrmovanie“ medvedov turistami v blízkosti hotelových zariadení.

Návštevy medvedov v tatranských osadách sa podľa primátora Mokoša každoročne stupňujú. Nie sú to len jednotlivé medvede, prichádzajú aj skupinky troch, štyroch, ba dokonca až ôsmich medvedov. „Nemáme dôvod neveriť obyvateľom, že bol i prípad, keď ľudia narátali až dvanásť medvedov na jednom mieste,“ povedal primátor. Medveď nie je stádovité zviera, takže tu už ide o extrémny.

Medvede robia najväčšie problémy v Tatranskej Kotline a vo vedľajšej Tatranskej Lomnici, kde sa pohybujú prakticky všade po svojich vlastných naučených trasách. V Smokovcoch sa pohybujú takisto po všetkých osadách od jedného objektu k druhému. Ďalšou lokalitou sú Vyšné Hágy. Na jedno miesto sa počas noci dostavia na lumpovanie aj viaceré skupinky „macíkov“. Obyvatelia Tatranskej Lomnice a Horného Smokovca už spísali petície na riešenie problému s premnoženými

Pracovníci Správy TANAP-u na nočnom hliadkovaní v obytných častiach veľhór.

Legislatívna ochrana medveďa hnedého prináša aj množstvo problémov.

Kontajnery pred medvedmi chránia takéto kovové pevnosti.

medvedmi. Mestská polícia Vysoké Tatry eviduje aj niekoľko sťažností od podnikateľov a hotelierov, ktorí tiež žiadajú problémy s medvedmi riešiť. Každú chvíľu môže dôjsť k stretu medveďa s človekom. Ľudia sú obmedzovaní vo voľnom pohybe, keďže sa obávajú o svoje zdravie a životy, obyvatelia tatranských osád po zotmení radšej nevychádzajú z bytov a domov.

■ VEČER, NOC I RÁNO

Počas prvých desiatich dní októbra som mohol pozorovať medvede pod našimi oknami osemkrát. Naozaj drzé bolo, keď prišiel už pred pol ôsmou večer. Vyvrcholilo to v noci z 10. na 11. októbra. O druhej v noci medveď šmaril jeden kontajner tak, že skoro rozbil auto kolegov Janovi Čomajovi, druhý smetiak nasmeroval dolu kopcom na múr budovy. Rachtotu bolo neúrekom. Išiel som von, reku ho odoženiem bleskom fotoaparátu. Bol som asi na päť metrov od neho, ale vyslovene kašlal na mňa. Nevyrušovala ho moja prítomnosť, až okolo ôsmy auto ho pomklo ústupom. Nadránom prišla zasa medvedica s mladými a krátko po šiestej ráno bránila našej kuchárke dostať sa do práce.

Mesto Vysoké Tatry už dávnejšie pripravilo projekt na zavedenie uzamykateľných priestorov pre kontajnery s komunálnym odpadom, ktoré by

mali zabrániť medvedom dostať sa k smetiám, ktoré im chutia. Primátor Mokoš si však myslí, že ani to nevyrieši problém, keďže pachy zvyškov jedál budú medvede stále lákať. Mesto navrhuje ako prvé kroky na zmenu situácie spočítanie medvedej populácie, určenie teritórií jednotlivých medvedov a napokon, ak sa ukáže, že medveď je v Tatrách premnožený, riešiť optimalizáciu jeho stavov. Okrem samotnej redukcie stavov navrhuje mesto aj presun odchytených medvedov do zahraničia. Lenže o naše medvede nie je v zahraničí, napríklad v zoologických záhradách, veľký záujem.

Pred pár rokmi kontajnery na komunálny odpad vo Vysokých Tatrách pri bytových domoch Zdravie I a Zdravie II pri ceste medzi Dolným a Horným Smokovcom zamrežovali mohutnou konštrukciou klieťky, ktorá by udržala aj tri rozzúrené nosorožce. Od masívnej konštrukcie samospráva očakáva, že zabráni medvedím nájazdom na kontajnery. Práve do tejto lokality pri bytovkách mimo sídliska kedysi smerovali najčastejšie návštevy medvedej populácie, ktorej by odpadová stanica mala znemožniť dostať sa k odpadkom. Obyvatelia domov už majú prvé skúsenosti s účinnosťou predimenzovanej klieťky.

„Bola tu medvedica s tromi mladými, poobchádzala dookola, pobručala a odišla. Presunuli sa do Dolného Smokovca a na sídlisko Pod lesom. Videl som vyspané odpadky pri objekte Timrava a pri strednej odbornej škole, no my máme pokoj. Inak by som už zbieral smeti pod kopcom ako dosiaľ,“ zhodnotil stav Jozef Pavlík z obytného domu Zdravie I. Po dohode s ochránarimi by tam mala byť umiestnená aj fotopasca, ktorá by monitorovala správanie sa medvedov. Odsúhlasil takéto sledovanie priestorov pred bytovkami musia obyvatelia. Zhotovenie konštrukcie vyšlo vraj na necelých pätnásttisíc eur, ale či sa tým vyrieši problém, na radnici zatiaľ nevedia.

„Medvede sa nedostali k potrave, na akú sú zvyknuté, nuž sa len presunuli o pár stoviek metrov ďalej. Stále tvrdíme, že to nie je jediný problém. Na ich počty teritórium Vysokých Tatier nestačí, a tak hľadajú možnosti, ako sa dostať k jedlu. Napriek všetkému máme záujem, aby sa v tejto problematike pohli veci ďalej,“ konštatoval primátor mesta Vysoké Tatry Ján Mokoš. Ak by chceli podobne zabezpečiť komunálny odpad na celom území tatranskej samosprávy, potrebovali by takých konštrukcií aspoň sedemdesiatpäť, čo by si vyžiadalo vyše 1,1 milióna eur. Na to však peniaze v mestskom rozpočte podľa primátora nie sú.

■ SNEH A AKCIA

Bol 12. október. Mestská polícia vo Vysokých Tatrách spoločne so strážcami Správy Tatranského národného parku a zástupcami nízkojovej organizácie Slovak Wildlife Society (SWS), spoločnosti pre výskum, vzdelávanie a spoluprácu s prírodou, v pondelok v noci hliadkovali v Smokovcoch, aby monitorovali opakované nájazdy medvedích rodín na kontajnery s odpadom.

„Na Slovensku žije početná populácia medveďa, ktorý je celoročne chránený formou druhej ochrany, preto je predmetom diskusie odborníkov aj stav populácie medveďa. V správe Európskej komisie za rok 2007 sa uvádza, že počet medvedov na Slovensku sa pohybuje v rozmedzí od sedemsto do deväťsto jedincov a trend bol v posledných desaťročiach stúpajúci. Je to vše-zravec, a tak ho často lákajú tie isté druhy potravy ako človeka,“ povedal zástupca náčelníka Mestskej polície Jozef Štefaňák.

„Zatiaľ sa pohyb medvedov medzi ľuďmi zaošišiel bez následkov. Ale dlhodobu sa na to spoľiehať nemôžeme,“ konštatoval J. Štefaňák. Podľa neho niektoré jedince doplatili na to, že ich silnejšie medvede vytlačili z prirodzeného teritória ďalej od intravilánu.

V noci z 11. na 12. októbra zasy-pala Tatry súvislá pokrývka prvého snehu. „Je tu predpoklad, že táto zmena počasia vyvolá zvýšenú aktivitu medvedích návštevy kontajnerov,“ povedal Miroslav Brezovský zo Správy TANAP-u, ktorý sa na pondelkovej nočnej akcii zúčastnil s kolegom Jurajom Ksiažekom. Cieľom spoločnej hliadky bolo dohodnúť postup voči synantropným medvedom. Účasť mestských policajtov a strážcov Správy TANAP-u spoločne s Michalom Haringom zo SWS umožnila pri väčšom počte hliadkujúcich obsadiť viaceré vytypované lokality, kde boli časté medvedie návštevy.

Po tom, keď 15. októbra zmizol prvý sneh, pred polnocou medvede prišli opäť. Rozmetali kontajnery, nevšimli si divákov svojho šantenia a rozohnala ich až húkačka z auta hliadky štátnej polície. Napokon prišli po polnoci ochránari, nasnímali rozsypané smeti a dohodli sme sa, že na jar pokračujeme. Mne osobne prebdené medvedie noci za prvé októbrové týždne stačili. Obyvatelia Tatier však ten nočný lomoz pod oknami majú podstatne na dlhšie ako na pár týždňov...

Pred tisícdivsto rokmi sa narodil jeden zo solúnskych bratov – svätý Metod

Výročie zakladateľa národnej kultúry

Milan AUGUSTÍN – Foto: archív

Básnik kedysi dávno napísal, že „slávne slávme slávu slávných“. Teraz sa oslavuje výročie Ludovíta Štúra a dúfajme, že ho objavujú aj mladšie nastupujúce generácie. Pomaly sa končí rok 2015 a len málokto z nás si uvedomil, že pred dvanástimi storočiami sa narodil jeden zo spolupatrónov Európy – svätý Metod.

Na úvod si musíme pripomenúť zásluhy byzantskej misie a jej protagonistov, ktorí sa až v 20. storočí predsa len stali významnými svätcami Európy, a to nielen na území dakedajšej Veľkej Moravy. Fenomén tohto štátneho útvaru a jeho dejinný význam dodnes v celej svojej šírke nezhodnotili naši historici ani naši spisovatelia či politickí dejatelia. Zdá sa, akoby už bolo všetko povedané a napísané, ale stále sa vynárajú nové skutočnosti, ktoré by mohli ovplyvniť naše vnímanie historických skutočností spojených s pôsobením vierozvestcov, neskorších svätých Konštantína a Metoda.

■ ZLATO SLOVANOV

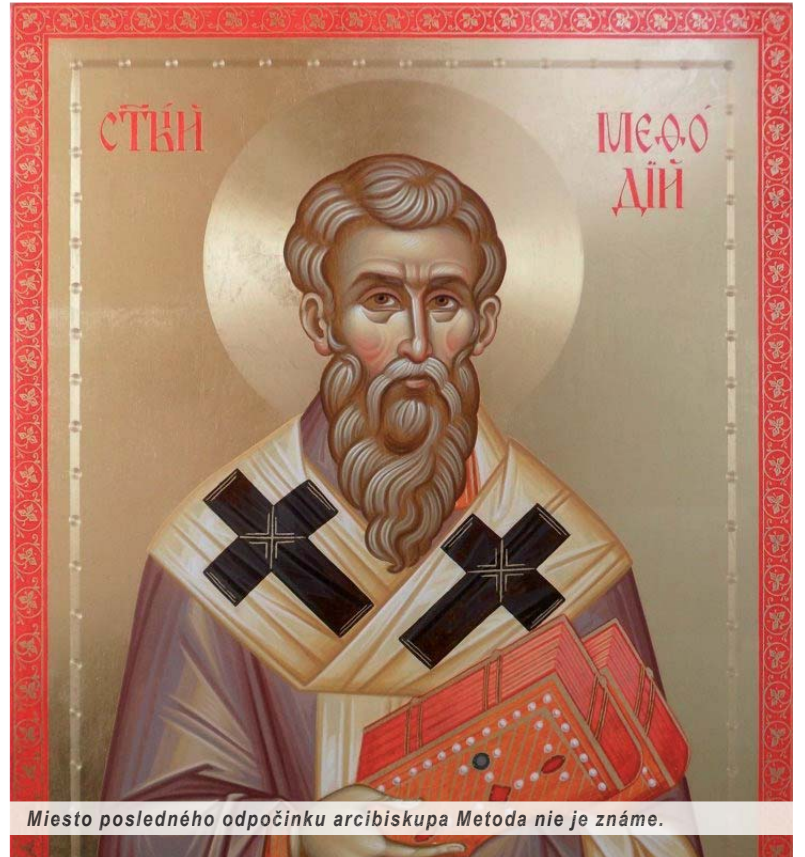
Keď hovoríme o tisícdivstom výročí narodenia svätého Metoda, pridajme pár historických faktov. Metod sa narodil podľa niektorých prameňov na jeseň v roku 815 a pôvodne sa rodným menom menoval Michal. Vyšľudoval rímsko-byzantské právo v rodnom Solúne. Pôsoobil ako jeho otec v byzantskej štátnej správe na území obývanom Slovanmi, ktoré sa rozprestieralo na sever od Solúna. Jeho život je zdanlivo zmapovaný, aj keď sám viac lipol

na kláštorom živote. Dokonca najučenější muž tej doby, metropolita Fotios mu pripomenul, „že pre lásku ku kláštoru na Olympe neopúšťaj misiu na Morave!“. Táto misia bola pre vtedajšiu Byzantskú ríšu, oklieštenú územnými stratami rozširujúcim sa islamom a uzavretým spojenectvom medzi Frankami a Bulharmi, strategicky dôležitá a mala vytvoriť úniu Moravia Megalé s byzantským cisárstvom. Arabi osadili Egypt a Byzancia prišla o zdroje drahých kovov, a tak sa často stávalo, že za tribút vyplatení Avarom, ale i Arabom museli byzantskí cisári dokonca siahnuť na prísne strážené zlato byzantských kláštorov. A tak sa hľadal zdroj, ktorý by nahradil výpadok chýbajúcich drahých kovov. Tu zohralo dôležitú úlohu zlato a striebro, ktoré sa už od dávnych antiky, ako aj v tom čase ťažilo v stredoslovenských ťažobných oblastiach. Ako sa to však dá dokázať? Tu zohrali významnú úlohu ostatky, ktorých časť priniesla byzantská misia na moravské územie. Prečo? Kliment Rímsky ako tretí pápež bol zotročený a poslaný na prácu v podzemnej bani, kde sa ťažil kameň, a tak sa stal aj prvým patrónom baníkov. Nikde na býva-

lých územiach Veľkej Moravy, kde boli alebo vznikli neskoršie bane, sa nepoužívala klopačka, jedine v oblasti dnešného stredného Slovenska. Klopačka je dodnes v ortodoxných kláštoroch zvukovým nástrojom nahradzujúcim zvonenie. To je ďalší dôkaz, že práve Byzantinci a ich odborní sprievodcovia začali v oblasti Nitrianskeho kniežatstva s ťažbou už nie povrchovým spôsobom, ale po vzore rímskych banských technológií razením kresaných banských diel.

■ METODOVOU ÚČINKOVANIE

Genialita Metoda bola aj v tom, že nezaviedol byzantskú liturgiu sv. Jána Zlatoustého, ale rímsku liturgiu sv. Petra osviežil a sprístupnil pomocou slovenského jazyka, ktorý neskôr schválil aj Rím. Na ostrove Reichenan na Bodamskom jazere v zozname kňazov figurujú i Konštantín a Metod, ktorý bol práve aj tu neskôr tajne uväznený. Zachovali sa texty takzvaných Ottmarových sťažností, v ktorých sa severonemecký mních Ottmar sťažuje, prečo aj Nemci sa nemôžu prichovávať Bohu svojim rodným jazykom, keď to bolo umožnené Slovanom. Pod uhlom všetkých týchto podnetov budeme musieť

Miesto posledného odpočinku arcibiskupa Metoda nie je známe.

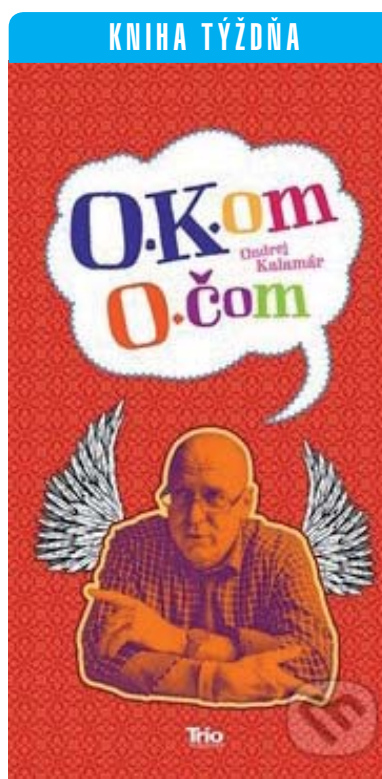
prehodnotiť aj vzťah arcibiskupa Metoda, ktorý na zásah pápeža Jána VIII. bol opätovne dosadený na post moravsko-panónskeho arcibiskupa, teda najvyššieho cirkevného hodnostára v krajine, ktorý ako jediný napríklad mohol korunovať Svätopluka za kráľa, ako ho oslovujú riadky pápežského listu.

Nevieme, kde je skutočný hrob tohto ojedinelého muža, teológa, arcibiskupa, vzdelanca a spisovateľa, ktorý sa narodil pred tisícdivsto rokmi a ktorý

položil základy slovenskej vzdelanosti, písma. O desať týždňov sa skončí tento rok, v ktorom by sme mali dôstojne osláviť aj tisícdivsté výročie narodenia svätého Metoda ako jednej z najvýznamnejších persón našej ranej histórie a muža zakladateľa našej národnej kultúry, národne a jazykovo orientovanej liturgie, ktorá ožila opätovne až v protestantskom prostredí, pričom je nositeľkou imperatívov, ktoré ešte ani dnes nevieme v plnej miere doceniť.

Semester z vedeckého optimizmu

Ondrej Kalamár: O.K.om O.čom, vydavateľstvo Trio, Bratislava 2015

Sú autori, ktorí sa „rozpisú“ až v zrelom veku. Ako keby celé roky predtým zaznamenávali na citlivú vrstvu pamäti slová, situácie, obrazy, ľudí a ľudkov, no a potom začnú písať knihu za knihou. Medzi takýchto autorov patrí aj Zvolenčan Ondrej KALAMÁR. Za ostatných päť rokov má na svojom konte niekoľko vydarených kníh aforizmov, bonmotov či maxim a okrem toho aj zaujímavú knihu Pivo u Chárona s Jožom Urbanom, ktorá je venovaná spomienkam na tohto výnimočného básnika.

Ak sa niekto narodí s priezviskom Kalamár, tak v jeho najnovšej knihe O.K.om O.čom nesmie zrejme chýbať nasledujúci bonmot: Som Kalamár. Ale do mňa si nikto pero namáčať nebude! Autor je mimoriadne činný na internetových sociálnych sieťach, a tak aj túto hľadáku si mohli budúci čitatelia prečítať takpovediac ako ochutnávku z budúcej knihy ešte začiatkom tohto roka. K tomu postupne pridal stovky ďalších hľadášok, nápadov, bonmotov a slovných výstrelkov, z ktorých vznikla už jeho tretia výdatná knižka aforizmov. Ani v nej nezaprel chuť štekliť, rýpať a podpichovať, opäť nešetril správkami humoru, ironie a fantázie, zmyslom pre hru, nonsens aj paradox. Napríklad: Čím je niekto väčšia sviňa, tým je z neho menší úžitok. Alebo: Kedysi bolo nahovno. Dnes je vraj dvakrát lepšie... Príznačné sú jeho znalecké posudky, trebárs: Sex má výbornú pointu. Či iné odborné postrehy: Malé dievčatká túžia po jednotkách, veľké po trojkách... Labužníkov potešia aj nachytávky typu: Ľudia, nebudte svine!!! Nech si pospia. Prípadne: Neznášam vajcia! A napriek tomu ich mám veľmi rád... Alebo užitočné tipy: Mali by sme naučiť prácu onanovať. Aby sa vždy urobila sama. Jednoducho, prelistujte si zbierku O.K.om O.čom a získate semester z vedeckého optimizmu: No keby ste predsa len mali dajaké výhrady, autor je dosť veľkorysý: Nemusí ma mať každý rád. Ale môže...

(mab)

NEKROLÓG

Nie je veľa ľudí, ktorí skutočne a neobľomne idú za vyšším cieľom, ktorí v sebe nájdu silný náboj viery a nevzdajú sa ho po celý život, ale naopak. Rozvíjajú ho a snažia sa tento duchovný dar odovzdať čo najväčšiemu počtu svojich blízkych. Medzi takýchto vzácných ľudí nesporne patril kardinál Ján Chryzostom Korec.

Do posledného dychu

Ján Chryzostom Korec sa narodil 22. januára 1924 v Bošanoch. Základnú školu vychodil v rodnej obci, meštianku v neďalekých Chynoranoch. Pätnásteho septembra 1939 vstúpil v Ružomberku do rehole jezuitov a v roku 1944 maturoval na Gymnázium v Kláštore pod Znievom. Od roku 1945 študoval na Filozofickom inštitúte Spoločnosti Ježišovej v Brne, potom odišiel do Trnavy, kde pomáhal v redakcii Posla a študoval štvorročnú teológiu. Po likvidácii reholi a kláštorov v roku 1950 bol spolu s rehoľnými spolubratmi internovaný v Jasove a potom bol donútený odísť do civilného života. V tom istom roku bol tajne vysvätený v Rožňave za kňaza a po uväznení a internovaní takmer všetkých oficiálnych biskupov bol ako dvadsiatšedemročný 24. augusta 1951 tajne vysvätený za biskupa otcom biskupom Pavlom Hnilicom. V marci 1960 bol zadržaný a odsúdený ako vlastizradca pre náboženskú činnosť medzi študentmi na dvanásť rokov väzenia, ktoré prežil v neľudských podmienkach v Prahe na Pankráci, v Ružyni a vo Valdiciach. Z väzenia sa vrátil 24. februára 1968 s podlomeným zdravím, no napriek tomu sa zapojil do nadsenej obnovy náboženského života. Zmena spoločenského systému po roku 1989 zasiahla aj do jeho života. Siedmeho januára 1990 sa stal rektorom Kňazského seminára sv. Cyrila a Metoda v Bratislave. Významným okamihom jeho života sa stal 6. február 1990, keď na výslovnú žiadosť Svätého Otca Jána Pavla II. bol vymenovaný za nitrianskeho sídelného biskupa. Pastoračná, vedecká a literárna činnosť Jána Chryzostoma kardinála Koreca je obrazom päťdesiatročného dramatického diania v Katolíckej cirkvi na Slovensku. Je svedectvom nášho času, ktoré zaväzuje a vyzýva.

Ján Chryzostom kardinál Korec zomrel v Nitre 24. októbra 2015. Česť jeho pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

V ostatnom čase mám problém so zrýchleným pohybom. Aj minule. Električka stála na zastávke a dvere sa už-úž zatvárali. Reku, pobehnem. Ale utekať za električkou?! Ešte by ma mohli brať ako utečenca. Načisto som z tých novinových, televíznych a internetových správ osprostel. Najprv davy mladých junčov. Potom médiá bystro zmenili taktiku a náhle ženy a deti. Jedno chlapča si pod pazuchu nieslo aj plyšového maca. Predpokladám, že žiadne oko neostalo suché! Voľakedy populárne slová ako mafián, politik, lobista, gorila nahradili slová utečenec, imigrant, utečenecká kríza a podobne. Časť

verejnosti horlí spoza počítačovej klávesnice, že tu na Slovensku islam nechceme. Tradicionalisti spomínajú klasickú báseň Turčin Pončan od Sama Chalupky, modernisti zasa

dôchodcovia, ktorí toho veľa nenaučujú, jednak preto, že prípadný zákaz konzumácie alkoholu v budúcom Slovenskom kalifáte by znamenal väčšiu katastrofu ako pád brati-

že pre spomínaných dúhových jedinčov plánuje nemecká vláda vybudovať špeciálny tábor, aby neboli šikanovaní. Špeciálny tábor – to hneď evokuje špeciálny režim, azda

zo sexuálnej menšiny, keďže šanca na azyl sa zrejme solídne zväčší. To bezdomovca a bezbytovca Kačáňniho rozčuľuje, keďže sa už stihol naučiť prvých desať fráz v sýrskom jazyku a zimu hodlal prečkať voľake v Nemecku, a to aj s plnou penziou a vreckovým. Teraz aby zháňal niekde dúhovú zástavu, a to nie je len tak. Aby som celú tému uzavrel, ako sa na starého rockera patrí, pustil som si nedávno song od legendárnej skupiny sedemdesiatych rokov Led Zeppelin. Skladba má názov Immigrant song a v refréne Robert Plant spieva: Priplávame s pomocou rýchlych vesiel. Naším jediným cieľom bude západné pobrežie. Kriminál, štyridsaťpäť rokov naspäť a aká predvidavosť...

Marek DANKO

A tak si tu v Európe hore-dolu utekáme

hovorí o zahaľovaní žien a bravčovine. Ja nehovorím ani tak, ani onak, ale pre každý prípad študujem Korán, ktorý som si kúpil ešte začiatkom deväťdesiatych rokov a ktorý doteraz trónil vedľa Svätého písma a Talmudu na mojej knižnej polici. Dokonca aj v našej rodnej krčme, zvanej Drevák, sa prestalo na tému utečencov žartovať. Jednak preto, že väčšinu osadenstva tvoria

slavského Apollo centra, kde sa ako vždy pomýlil zodpovedný statik. Len občas sa ešte zmôžeme na nejaký ten komentár – ako to? minule. Kto si doniesol noviny, kde sa písalo, že imigranti v záchytných táboroch sa začínajú mlátiť medzi sebou alebo všetci spoločne mlátia tých jedinčov, ktorí sa nedopatrením prihlásia k štvorpercentnej, teda homosexuálnej orientácii. Došlo to tak ďaleko,

aj špeciálnu starostlivosť, stravu a podobne. Slniečkovi aktivisti a ľudkovia z LGBTI komunity pravdepodobne nenechajú spomínaných neborákov trpieť. Ako však skonštatoval náš krčmový Róm, občas aj Cigán Kačányi, všetko sa to môže zvrtnúť. Už dnes sa za Sýrčanov vydáva od Albáncov a Afgancov až po Kosovčanov kdekto. Môže sa stať, že prudko vzrastie počet mužov

Ani sa neodvažujeme predvídať, kým by bol, ak by sa dožil povedzme osemdesiatky Život v činoch alebo tréner s pišťalkou...

Miloš FERKO – Foto: archiv SNN

Nesporne vedúca osobnosť hnutia mládeže v prvej polovici devätnásteho storočia. Tvorca konceptu spisovnej slovenčiny, zdatný organizátor, talentovaný žurnalista, milovník života a „nemilovník“ žien, neúnavný bojovník proti maďarizácii, viac-menej priemerný básnik, politik, opatrovateľ siedmich detí po zosnulom bratovi Karolovi, údajne samoľúby márnivec, ktorý odmietol operačný zásah na postrelenej nohe, lebo nechcel krívať – a preto 15. januára 1856 zomrel... Bradu si zapustil na krku vraj preto, aby zakryl bradavice. Alebo možno aj nie. Zlé jazyky toho nahovoria..., najmä ak ide o osobnosť, ktorej nestačí priemer.

Syn učiteľa Samuela sa narodil 28. októbra 1815 v Uhrovci. Hlbší záujem o Slovanstvo v mladíckovi vzbudil profesor Leopold Petz počas gymnaziálnych štúdií v Rábe (dnešný Győr). V septembri v roku 1829 začal študovať na bratislavskom lýceu. Pod vplyvom o štyri roky staršieho brata Karola sa stal aktívnym členom Spoločnosti česko-slovanskej. Ľudovítov súrodeneц patrila spolu so Samom Chalupkom a s Danielom Lichardom k zakladateľom organizácie a bol chlapcovým vzorom. Deväťnásťročný však v januári v roku 1834 školu zanechal a zamestnal sa ako pisár na zayovskom panstve v rodnom Uhrovci. V septembri sa však do mesta na Dunaji vrátil. Aj na podnet Sama Chalupku, vtedajšieho podpredsedu Spoločnosti, ktorý ho v liste vyzýval na spoluprácu...

■ NÁRODNÝ KRST

Štúr sa hneď po príchode stáva zapisovateľom organizácie, v decembri 1834 tajníkom a v rokoch 1835 – 1837 jej predsedom. Program pôvodne úzko jazykovo zameraného spolku rozšíril aj na prednášky o dejinách a literatúre, spojené s názornými prechádzkami. Na jednej z nich, na Devíne, sa 24. apríla 1836 uskutočnil „národný krst“. Účastníci, vrátane odvtedy Ľudovíta Velislava Štúra, si pripojili k vlastným menám i slovenské. Toto prímeno zavážalo prísahou, konšpiráciou, dobrodružstvom.

Výlet na Devín partia zakončila v pohostinstve. Lenže namiesto plánovaného ľahkého občerstvenia obsluha naservirovala kompletne menu. Isteže po patričnej dávke pohybu po čerstvom vzduchu (z centra Bratislavy na Devín tri hodiny rezkej chôdze) chutilo, no bolo zjavné, že finančne nevystačia. Preto spoločnosť potajme poslala dvoch vyslancov do mesta po zdroje na zapltenie útraty. Dovtedy, pravdaže, zvyšok v mene cti celku musel vydržať pri konzumácii zhruba šesť hodín... Napokon všetko dopadlo dobre, bez škandálu a veselo. Takýmto spôsobom spolkového života sa pravdaže rozšíril okruh záujemcov.

■ MLADÉ PLODY

Vráťme sa však k Ľudovítovi a vážnejším záležitostiam. Zdatný organizátor spoločne s Citibohom Zochom zredigoval a tlačou vydal almanach študentských prác s názvom Plody sboru učenců řeči česko-slovanské (aby nedošlo k omylu, slovo „učenci“ znamenalo v dobovom jazyku učenici, žiaci, nie vedci). Keď bola Spoločnosť ako podozrivá organizácia radným výnosom v roku 1837 zrušená, Ľudovít pokračoval v jej činnosti na katedre lýcea, kde pôsobil ako námestník profesora Juraja Palkoviča.

V septembri v roku 1838 odišiel na dva roky na univerzitu do Halle. Doplniť si vzdelanie. Cestou do Nemecka sa zastavil v Prahe. Bol hosťom u Pavla Jozefa Šafárika, ktorý mu dal odporúčanie jazykovedcovi Augustovi Fridrichovi Pottovi. Štúr v Nemecku podnikol i cestu územím Lužických Srbov, počas ktorej nadviazal styky s predstaviteľmi malého

Štúr inšpiruje mnohých umelcov aj v súčasnosti.

etnika. Lužickosrbskí študenti podľa jeho rád zreorganizovali spolok v Budyšíne. Ľudovít im pomohol nadviazať styky s inými Slovanmi a obohatiť knižnicu.

Po návrate do Bratislavy sa muž činu usiloval naraz o tri veci: získať miesto riadneho profesora na lýceu, založiť politické noviny a stať sa poslancom uhorského snemu. Prvá z úloh pod tlakom vlny maďarizácie, zastrešenej medziiným Karolom Zayom, generálnym inšpektorom evanjelických cirkví a škôl v Uhorsku, ostala nesplnená. Štúra vyhlásili za nebezpečného pansláva. Bratislavský cirkevný konvent mu zakázal v októbri 1843 prednášať na katedre. Koncom roka ho zbavili aj funkcie námestníka. Trinásť Štúrových verných na protest odišlo z Bratislavy študovať do Levoče. Janko Kráľ sa cestou stratil vo Váhu medzi pannami...

■ (NE)ROZUMNÉ ROZHODNUTIE

Vráťme sa k realite. Karol Zay bol členom rodiny, ktorá mala majetky v Uhrovci. To u neho Štúr písarčil. A keby bol ostal, mohol dostať postać a mať sa materiálne omnoho lepšie. Lenže rozhodol sa inak. Z pragmatického hľadiska nelogicky. Niektorí by povedali – skoro bláznivo. Napriek vynikajúcim vzťahom s Čechmi sa s Hurbanom a Hodžom v júli v roku 1843 rozhodli v Hlbokom pre jazykovú odľudku. Nemala znamenať prerušenie stykov, lenže pobúrenie bolo za riekou Moravou značné. Nový jazyk sa však postupne šíril. Štúrovi sa navyše podarilo

založiť noviny a v októbri 1847 ho mesto Zvolen zvolilo za snemového poslanca.

Samozrejme, bolo by nezmyslom idealizovať Štúra ako veľducha a vševeda. Niektoré veci zvládol lepšie, iné menej. Počas revolúcie v roku 1848 na čele dobrovoľníckej výpravy vysvitlo, že nie je vojvodcom. Už som spomenul, že básnikom bol v podstate priemerným, ale zato pozitívym a dôsledným. Ako mladík v tridsiatych rokoch deväťnásteho storočia ešte v češtine tvoril vlasteneckými ideálmi predchnuté a spôsobom veršovania i rytmu najmä juhoslovenskou epikou inšpirované verše (Kde Adria se pění a i.). K tvorbe poézie sa vracia po vypätom období plnom organizačných, vedeckých i politických aktivít takmer o dvadsať rokov neskôr. V epických skladbách Svätoboj a Matúš z Trenčína (obe po prvýkrát publikované v roku 1853 v zbierke Spevy a piesne) smeruje k naplneniu sebou samým stanovených postulátov, tak ako ich sformuloval v Prednáškach o poézii slovenskej (prvýkrát tlačou v časopise Orol v roku 1875, väčšinu myšlienok však predniesol a zapísal pre študentov Katedry reči a literatúry československej v školskom roku 1841 – 1842).

V poézii slovenskej musí byť všetko, čokoľvek je čisto duchovné, musia byť všetci jednotlivci len vyplníťelia vznešeného a veľkého ducha a služba v tomto sú predmety poézie slovenskej, napr. Náboženstvo, národ atď... Jednotlivca strasti sú nie predmetom poézie našej,

to predstavuje romantizmus, zato u nás jednotlivca láska, česť, náruživosť atď. Nikdy nemôžu byť hlavné, ale len pobočné. U nás jednotlivec ako jednotlivec nemôže žiť len pre seba, ale stojí v službe pravdivej všeobecnosti, a tak vystupujú veľiké charaktery slovanské."

■ V MENE IDEÁLOV

Skutočne, Svätoboj i Matúš sú veľkými, veľmi všeobecne načrtnutými charaktermi, slúžiacimi na vyslovenie myšlienok straty slávy, sklamaní, ale i nádeje na znovuzískanie veľkosti. V mene idey je potom potrebné obetovať a zrieknuť sa subjektívneho. V poézii i v živote. Štúr, napriek chronicky známym a donekonečna rozoberaným vzťahom k Adele O. a Bohumile R., princípy v podstate dodržal a jeho tvorba a básne tiež. Sú v zásade správne, rytmicky na úrovni, zvučné, deklamatívne, no bez iskry Sládkoviča, Kráľa či Bottu; Štúr sa zmienenej trojici nesporne nevyrovnal talentom, ale „mieru“ zaostávania môžeme určovať len veľmi opatrne. Nevie, totiž, čo a koľko z vnútorného vyžarovania uhasil, potlačil a zakryl bradou...

Súdme objektivnejšie. Venujme sa vede a vzťahom.

Napriek dvojročnému štúdiu v Halle nemožno, prinajmenšom napríklad v porovnaní so Šafárikom, ani v dobovom kontexte považovať Štúra za špičkového odborníka – jazykovedca. Aj viaceré záverov Heglovej filozofie či estetiky vykladal prinajmenšom svojším spôsobom. Voči mladším býval nadmerne rigoróznym a autoritatívnym. Vehementnou kritikou subjektivismu veršov uviedol trebárs mladého Viliama Paulinyho-Tótha do veľmi ťažkého duševného stavu, z ktorého sa spomenutý až po rokoch nepriamo vyzval v poviedke Trinásť pieseň. S Jánom Franciscim viedol písomnú polemiku vo viacerých koncepčných otázkach. Napäté vzťahy vládli istý čas medzi ním a ďalším nadpriemerne talentovaným z jeho chovancov – Jánom Kalinčiakom. No všetky zmienené „nedostatky a slabiny“ sú vyvážené energiou, vôľou a schopnosťou presadiť a uskutočniť čin. Štúr bol nielen vodca, ale i hnací motor, dynamo slovenského národného hnutia tridsiatych a štyridsiatich rokov devätnásteho storočia. Ak aj nevytvoril slovenčinu sto-percentne vedecky gramaticky fundovane, intuitívne správne odhadol situáciu, v ktorej bolo nevyhnutné „zhotovenie páky“ na ďalší pohyb smerom vpred. Skôr než sa slovenčina stala solidným jazykovedným dielom, slúžila ako argument a materiál na „naštartovanie“ novej energie aktivít mladej generácie. Hneď v prvých rokoch, ešte pred hattalovskou reformou, ktorá Štúrov podnet v dostatočnej miere systematizovala, vzniká Marína, Detvan, básne Janka Kráľa, značná časť Kalinčiakových povestí, Hurbanov Olejkár – všetko diela, ktoré sú dodnes vydávané a čítané, pretože sú citeľne živé.

■ KONTÚRY OBRAZU

Osobnosť mnohých rozporov? S odstupom času, bez nadmerného okiadanja, ale i bez snahy o křčovitú demýtizáciu a ironizovanie za každú cenu môžeme načrtnúť Ľudovítov obraz azda v nie celkom presných kontúrach.

Vnímateľný nie v podobe celistvého monumentu, ktorý sa nad nami týči, ale menivej, neprestajne sa prelievajúcej substancie, živlu, vzpruhy, štartéra, podnecovateľa. Prísny, miestami až tyransky, no predovšetkým dynamický a pohybovčivý.

Nezabúdajme, že to bol práve on, čo po vlastných cestách v Nitrianskej stolici, v Novohrade a v Pešti v rokoch 1836 – 1837 založil cestovateľský spolok, ktorý prostredníctvom členských príspevkov podporoval mladíkov pri poznávaní národného života slovanských spolubratov. Takýmto spôsobom nabádal na cesty napríklad Jozefa Miloslava Hurbana či Bohuša Nosáka Nezabudova, pričom, pravdaže, nezabúdal na dôležitosť „výsledku“. Cesta a premiestňovanie sa priestorom v Štúrovom ponímaní vonkoncom nie sú romantickými „túlačkami“ v štýle Janka Kráľa, Karla Hynka Máchu, prípadne iných romantických vzorov – ako povedzme Štúrom ostro kritizovaného Byrona – ale príležitosťou na nadviazanie kontaktov.

Samotný Štúr sa v Pešti zoznámil s predstaviteľmi Matice srbskej. Čulé styky udržoval nielen korešpondenčne, ale i osobne s českými národovcami. Počas už spomenutej návštevy územia Lužických Srbov na jar v roku 1839 pomohol miestnym pri reorganizácii ich spoločnosti v Budyšíne, nadviazaní stykov s inými Slovanmi a rozmožnení zbierok knižnice. Podľa Štúrovho názoru sa teda cestuje k ľuďom, nie od ľudí a v podstate s vopred definovanými poznávacími cieľmi a zámermi. O dodržiavaní tohto programu svedčia cestopisy Jozefa Miloslava Hurbana (Cesta Slováka ku bratrum slavenským na Moravě a v Čechách (1841) i Bohuša Nosáka Nezabudova (Listy z neznámej zeme k L... a Spomienky potiské, 1845 – 1847). Cestopisy druhého zo spomenutých boli v podstate písané na objednávku Štúra ako zakladateľa a prvého šéfredaktora „Slovenských národných novin“ s cieľom „objaviť“ a privlastniť Slovensku, Slovákom a ich národnej myšlienke i odľahlejšie teritória východného Slovenska.

S trochou zveličenia si ho predstavujem ako trénera družstva nádejných mladých talentovaných športovcov. S pišťalkou v ústach. Vyžaduje špičkové výkony, sústredenie a odriekanie. Občas nadmieru záruvo píska a rozčuľuje sa. Sám nijaký rekord neprekonal, zato ale získal, vytvoril, postavil pre družstvo štadión. Čo však neznamená, že by sa mu všetci mladíci chceli a museli klaňať čelom až po zem. No aj na svojich odporcov a súperov nesporne zapôsobil. Pretože patril k tým, ktorí sa nebáli hoci aj robiť chyby. A nepriznávať si ich. Ale vedť napokon na hľadanie nedostatkov poslúžia veľmi dobre aj druhí. Dynamo sa musí sústrediť a bežať. Ak by si nechalo naštrbiť sebavedomie, zastane a klesne výkonom aj predčasne.

No určiť optimálnu dĺžku života dynám, ktoré poháňajú národ, je nemožné. Je štyridsaťjeden vefa či málo? Nevie, a nikto z nás sa ani nepokúša určiť, kým by mohol byť Štúr, keby sa dožil dajme tomu osemdesiatky? Predsedom Matice slovenskej? Autoritou na čele hnutia memorandumových šesťdesiatich rokov? Alebo (ako Hurban) čoraz ťažšie znesiteľným mužom v strednom veku, ktorý by prípadne blokoval aktivity svojho rivala Francisciho? Netušime, a hypotézy nás môžu zaviesť len na scestie. Brada na krku je veľmi hustá...

Predstavitelia Matice slovenskej medzi handlovskými gymnazistami Obrázky o vydarenom stretnutí

Dagmar STRMEŇOVÁ

Handlovskí gymnazisti v minulých dňoch privítali medzi sebou zaujímavých hostí – podpredsedu MS Jozefa Šimonoviča a správcu MS a zároveň šéfredaktora SNN Maroša Smolca. Budovu gymnázia v Handlovej nemuseli hľadať dlho, veď ako na jednej z mála nad jej vchodom visí spolu so štátnou vlajkou aj vlajka Matice slovenskej.

Do Gymnázia I. Bellu si prišli hostia so študentmi pohovoriť o téme, ktorá si zaslúži ustavičnú pozornosť Slovákov, no tento rok rezonuje zvlášť podnetne a inšpiratívne – 200 rokov od narodenia Ľudovíta Štúra a 170. výročie Slovenských národných novín. Obidve jubileá úzko súvisia a tvoria pevnú súčasť slovenských dejín.

■ PLASTICKÝ OBRAZ

Ľudovít Štúr vo výklade matičných činiteľov ožil do plastickej podoby ako človek z mäsa a kostí, ktorý mal veľa pozitívnych vlast-

ností, ale ako každý mal aj svoje nedostatky. Vyzdvihli jeho prínos v jazykovede, politike, literatúre, najmä však v publicistike, keďže Ľ. Štúr ako šéfredaktor a vydavateľ SNN položil základy slovenskej žurnalistiky. Jozef Šimonovič priblížil prítomným históriu slovenského jazyka od príchodu solúnskych bratov Konštantína a Metoda, cez Antona Bernoláka, Ľ. Štúra až po M. Hattalu.

■ ŽIVÝ ZÁUJEM

Vystúpenia sprevádzal živý záujem študentov a spätná väzba

bola nanajvýš pozitívna. Z názorov mladých ľudí vyberáme: „Počúť pána Šimonoviča recitovať Proglas v staroslovenčine a zároveň v súčasnej slovenčine je nezabudnuteľný zážitok, tak ako je zážitkom počúť v jeho podaní recitovať verše J. Hollého, J. Kollára, reč Ľ. Štúra na uhorskom sneme či súčasného básnika Mikuláša Kováča.“ – „Očaril ma hlas pána Šimonoviča.“

„Pán Smolec bol veľmi milý a zábavnou formou sme si s ním zopakovali fakty o Ľ. Štúrovi a SNN.“ – „Vďaka Bohu za Štúra. Aj dnes by sa zišiel taký osvietený človek.“

Poéziou si pripomenuli dvojité výročie narodenia Ľudovíta Velislava Štúra Rýmy a verše ako hold osobnosti

Rastislav ZACHER

„Za rodnými krajinami srdce pišťalo mi, rodné piesne počul som aj v podvedomí. Stretneme sa skoro? Túžba neskonala – aj vo sne ma nádej, sladká nádej hriala.“

(L. V. Štúr)

V Spišskej knižnici v Spišskej Novej Vsi si miestni matičiari a široká verejnosť najmä poetickým slovom pripomenuli jednu z najvýznamnejších osobností našich dejín – Ľudovíta Velislava Štúra a jubileum jeho narodenia. Podujatie zorganizoval MO MS Spišská Nová Ves v spolupráci so Spišskou knižnicou, s DS Hviezdoslav a Gymnázium na Školskej ulici v Spišskej Novej Vsi.

Cieľom podujatia, ktoré moderoval riaditeľ Spišskej knižnice PhDr. J. Lapšanský, PhD., bolo predstaviť Ľ. Štúra najmä ako básnika. V recitáciách sa vystriedalo osemnásť účinkujúcich z Gymnázia na Školskej ulici. Verše prednášali K. Gbúriková, A. Salanciová, M. Geletková a P. Stark. Svojimi poetickými výtormi prítomných potešili aj členovia DS Hviezdoslav Ing. P. König, J. Gavlák, A. Wachterová,

B. Tauberová, Mgr. P. Kraus, L. Frankovič a M. Findurová. Príťažlivú atmosféru októbrového popoludnia štúrovskej poézie umocnila pútavá videoprojekcia o živote a diele Ľ. V. Štúra, ktorú pripravila Mgr. D. Krajňáková. Osobnosť Ľ. V. Štúra a jeho prínos aj pre dnešok svojou optikou vykreslil Mgr. M. Mróz. Spišskonovoveskí matičiari pre verejnosť pripravili aj výstavu kníh o Štúrovi. Uvádzať ju plagát s jeho portrétom, ktorý k Roku Ľ. Štúra vydala Matica slovenská. Verejnosť mala k dispozícii aj Slovenské národné noviny, ktoré tento rok oslavujú 170. výročie svojho vzniku. Na podujatí s príhovormi vystúpili predsedníčka miestnej MO MS Mgr. J. Prochotská a riaditeľ D MŠ Mgr. R. Zacher, PhD. Prítomných oboznámili s konaním viacerých aktuálnych akcií a podujatí venovaných jubileu Ľ. Štúra. Účinkujúcim i prítomným poďakovali za účasť na peknom kultúrnom podujatí, ktoré sa mohlo uskutočniť aj vďaka finančnej podpore mestských orgánov. Účinkujúcim ho budú pripomínať stolové kalendáre na rok 2016 s portrétom Ľ. V. Štúra.

Miestny odbor Matice slovenskej v Čelovciach v spolupráci s obcou a s finančnou podporou MS pripravil slávnostné postavenie slovenského dvojkríža. Dvojkríž je našim najvzácnejším klenotom. Stál pri zrode nášho národa, našej kultúry, štátnosti a našej viery.

V Čelovciach povýšili národný klenot

Slávnostné podujatie sa začalo stretnutím účastníkov a rodákov z Čeloviec v Zborovom dome, kde všetkých prítomných privítali a pohostili členovia MO MS. Hlahol zvonov z veže evanjelického a katolíckeho kostola sprevádzal potom sprievod na čele s krojovanými mládežníkmi, ktorí niesli slovenskú zástavu a zástavu Matice slovenskej. Za nimi nasledovali hostia, potom krojovaná skupina dospelých a našich najmladších detí a napokon ostatní účastníci osláv. Všetci sa zhromaždili pod úpäťm brala, na ktorom bol postavený a zahalený dvojkríž. Mladí konferenciári v pekných krojoch privítali všetkých prítomných. Slávnostný program sa začal slovenskou hymnou a úprimným vyznaním slovenskej vlasti básňou. Ako prvý vystúpil s príhovorom starosta obce Ján Petroch. Pozdravil zhromaždených a vyzdvihol symbol dvojkríža pre slovenský národ. Predseda MO MS Ing. Dušan Štúra sa najskôr poklonil k miestu, kde boli prví Čelovčania, a nakoniec ostatným zhromaždeným. Poďakoval sa všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na prácach pri zhotovení a postavení dvojkríža. Ďalej vystúpil so svojím príhovorom

tajomník Matice slovenskej Mgr. Marek Hanuska. Vyzdvihol prácu Matice slovenskej a poďakoval sa za udržiavanie tradícií našich predkov. Medzi vzácných hostí patrili aj pracovníci MS vo Veľkom Krtíši.

Odhalenie a požehnanie dvojkríža uskutočnili duchovní Mgr. Anna Kukulová a Mgr. Peter Vychlopeň. Po požehnaní dvojkríža zaznela hymnická pieseň Kto za pravdu horí. Slávnosť potom pokračovala v amfiteátri, kde v kultúrnom programe vystúpil domáci spevokol so starodávnymi čelovskými piesňami spolu so sprievodom harmonikárov Benku, Bojtoša a Klavivka. Deti prispeli do programu scénkou Ako sa ťažko v minulosti dorábala chlebič. Vystúpili aj mladí muzikanti ľudovej hudby z Hrušova, zo Zvolena a z Pliješoviec. Po skončení programu Čelovčania zapálili vatru, pri ktorej sa podával guláš a široký výber domácich špeciálov.

Miestny odbor MS srdečne ďakuje všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na postavení slovenského dvojkríža, a všetkým ľuďom dobrej vôle, čo boli ochotní obetovať svoj voľný čas a svojou prítomnosťou podporili a potešili matičiarov.

Marek HANUSKA

Symbol slovenského dvojkríža v týchto dňoch vztýčili matičiari v Čelovciach.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Aj na dnešnú otázku nájdete odpoveď na stránkach tohto vydania SNN.

• Koľkí kardináli mali a majú slovenský pôvod?

V SNN č. 36 sme sa pýtali, v ktorej slovenskej obci v Rumunsku organizujú jeden z najväčších krajských festivalov? Odpoveď: Čerpotok. Za správne odpovede odmeníme Helenu Poláčkovú, Kúty; Júliusa Pinku, Bratislava; Annu Krchovú, Prešov.

V č. 40 sme sa pýtali, v ktorej obci sa narodil sochár Ján Kulich? Odpoveď: vo Zvolenskej Slatine. Vyžrebovali sme týchto troch výhercov: Rudolf Gracík, Oravská Jasenica; Ladislav Smrtník, Zemianske Kostolany; Eva Lašáková, Bratislava. Všetkým blahoželáme.

Rokovanie mladých matičiarov zo Spišskej Novej Vsi.

Spišskí mladí matičiari snemovali v Poprade S entuziazmom a odhodlaním

Rastislav ZACHER, predseda OMM Spišská Nová Ves

V Poprade sa 17. októbra zišli mladí matičiari z OMM Spišská Nová Ves na valnom zhromaždení, na ktorom privítali aj predsedníčku popradskej matičnej organizácie Ľ. Hrehorčákovú. Na rokovaní ospravedlnili neúčasť predsedu Mladej Matice M. Gešpera, ktorý sa na valnom zhromaždení nemohol zúčastniť pre neodkladné pracovné povinnosti.

Po schválení programu vystúpil s hodnotiacim prejavom predseda OMM Spišská Nová Ves R. Zacher, ktorý v ňom popri uskutočnených akciách a podujatiach vyzdvihol najmä záujem nových členov o prácu medzi mladými matičiarmi. V ďalšom priebehu rokovania predniesol ucelenú víziu a koncepciu ďalšej činnosti odboru aj námety aktivít do budúcnosti.

Vo voľbách nových orgánov prítomní členovia vyjadrili plnú dôveru doterajšiemu predsedovi Mgr. Rastislavovi Zacherovi, PhD., a znovu ho zvolili

do čela odboru, podpredsedom sa stal Patrik Polakevič, tajomníkom Stanislav Kalužinský, pokladníčkou Natália Kovalová. Výbor OMM Spišská Nová Ves bude v ďalšom období pracovať v tomto zložení: R. Zacher, Petra Sokolová, Miroslava Petrušková, Adam Klímo, Patrik Polakevič, Natália Kovalová, Stanislav Kalužinský, Anika Kostolníková, Slávka Malíková a Klaudia Matfiaková Imrichová. Dozorný výbor tvoria: Patrik Polakevič a Adam Klímo. Delegáti schválili aj dobrovoľný príspevok na člena vo výške tri eurá.

V diskusii na rôzne témy týkajúce sa ďalšieho smerovania Matice slovenskej a Mladej Matice delegáti vyjadrili podporu zvolenému vedeniu OMM a odhodlanie dobre pripraviť a úspešne uskutočniť všetky plánované akcie, no najmä tie, ktoré budú ešte venované dvojitým výročiu narodenia Ľ. Štúra. Predseda OMM Spišská Nová Ves na záver poďakoval všetkým prítomným za účasť na VZ, za námety a aktívne vystupovanie na ňom a poprial im veľa odhodlania a entuziazmu do ďalšej práce a pri plnení ďalších zámerov a aktivít.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Kroky do dejín

Pred dvadsiatimi piatimi rokmi, 27. októbra 1990, uverejnila vtedajšia Smena výzvu predstaviteľov slovenskej inteligencie s názvom 61 krokov k slovenskej identite. Začínala sa slovami: „Anonymita Slovenska vo svete je až zarážajúca“ a nasledovalo dovedna šesťdesiatjeden požiadaviek konkrétnych „krokov“ na zviditeľnenie Slovenska, zabezpečenie jeho budúcnosti v spoločnosti rovnoprávných národov Európy. Nebolo to v tom čase jednoduché: podaktorí signatári výzvy neboli ustanovení do predpokladaných štátnych funkcií, daktorým hrozilo odvolanie z postov. A boli aj takí, ktorí svoj podpis pod memoranda stiahli. Postupne sa však k tridsiatim signatárom pripojili ďalšie stovky slovenských osobností, ako aj radových Slovákov. Ich mená zverejňoval Literárny týždenník i ďalšie periodiká.

Pred dvadsiatimi piatimi rokmi žilo vtedajšie Česko-Slovensko vo vnútornom napätí. Slováci a Česi sa preli o spojovník či pomlčku v názve štátu, o pravdu o doplácaní jedných na druhých. Slovenský parlament márne rokval s českým. A tak bolo treba povedať zásadné slovo. Výzva 61 krokov k slovenskej identite bola prvým úplne otvoreným slovom na ceste k slovenskej samostatnosti. Večný a všeobecný kritik ľavicového „kovania“ Eduard Chmelár sa o nej vyjadril takto: „Akokoľvek bizarno to znie, popri aktívnych politikoch treba za ‚otcov nezávislosti‘ považovať aj autorov výzvy 61 krokov k slovenskej identite z októbra 1990, a to Mariána Tkáča, Jaroslava Chovanca, Milana Ferka a Michala Gašpara, v ktorej predstavili pomerne podrobný a dovedy najucelenejší program zvrchovanosti (v podstate samostatnosti) Slovenska, o ktorý sa neskôr čiastočne opieralo HZDS i SNS, hoci v tom čase Vladimír Mečiar ešte verejne a jednoznačne opakovanne deklaroval lojalitu k zachovaniu spoločného štátu.“ (Odklňanie krajiny v Slove 16. januára 2008)

Jedna vec je podstatná: slovenská samostatnosť nám nespadá z neba a bolo treba za ňu bojovať. A urobila tak aj slovenská inteligencia. Odvážne a jednoznačne. Čas sa posunul, a po prekonaní „starých“ problémov trápia nás po dvadsiatich piatich rokoch „nové“. Potreba hovoriť odvážne a jasne je tu opäť. Zaiste, solidarita a pomoc utekajúcim trpiacim. Ale nie za cenu straty vlastnej identity a tradícií.

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

• t a s r •

Prednášky matičných predstaviteľov mali na východe republiky úspech

Pekná atmosféra obohacujúcich stretnutí

František MRVA

Vedenie Matice slovenskej na čele s prvým podpredsedom Matice slovenskej Jozefom Šimonovičom a so správcom MS a šéfredaktorom SNN Marošom Smolcom uskutočnilo v minulých dňoch výjazd do stredných škôl na východe SR. Dve prednášky s besedou boli v Sečovciach a nasledujúci deň – presne na dvojsté výročie narodenia Ľudovíta Štúra – sa konala prednáška s besedou v Konzervatóriu Jozefa Adamoviča v Košiciach.

Predstavitelia Matice slovenskej v Konzervatóriu J. Adamoviča v Košiciach.

Prednáškam predchádzalo slávnostné otvorenie 11. ročníka krajského matičného festivalu v prednese slovenských rozprávok Dobšinského Košice v Základnej škole Postupimská v Košiciach. V preplnenej divadelnej sále recitujúcich školákov a ich učiteľov privítal podpredseda

MS Jozef Šimonovič. V konzervatóriu, ktoré nedávno pomenovali po našej hereckej legende, na matičných hostí čakala vyše stovka adeptov herectva. Privítal ich riaditeľ Robert Galovics, recitáciou pozdravila študentka 3. ročníka Michaela Bálintová a vystúpil Orchester ľudových nástro-

jev. Študenti si so záujmom vypočuli prednášky o histórii SNN a o živote Ľudovíta Štúra. Keď sa J. Šimonovič zmienil o slávnostnej reči Ľ. Štúra v uhorskom sne a spýtal sa študentov herectva, či o tom niečo vedia, celá sála reagovala jej deklamáciou spamäti. Vedomosti študentov tohto konzervatória, ktoré navštevuje štyristo poslucháčov, matičných hostí úprimne potešili. A zda najväčšie prekvapenie nastalo vtedy, keď z preplnenej audiória sa ozvala profesorka, ktorá študovala s podpredsedom MS Šimonovičom na VŠMU v Bratislave. Zvítanie sa po toľkých rokoch s vynikajúcou herečkou Štátneho divadla v Košiciach Beátou Znakovou Drotárovou bolo pre oboch silným zážitkom. Preto aj lúčenie s vynikajúcimi študentmi herectva na Konzervatóriu J. Adamoviča nebolo ľahké. Matičných predstaviteľov odmenili obrovským potleskom a už teraz sa tešia na ich príchod do metropoly východu v blízkej budúcnosti. A my sa tešíme s nimi.

Orli lietali vysoko aj nad Galantou

Zlatica GAŽOVÁ, riaditeľka Domu MS Galanta

Celý rok 2015 sa nesie v znamení osláv dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra. Nie inak je to v Galante, kde tamojší Dom Matice slovenskej si 20. októbra 2015 dôstojne pripomenul toto významné výročie aj hudobno-slovnou kompozíciou Juraja Sarvaša Vzlietli orli vysoko.

V programe, ktorý podporil aj Trnavský samosprávny kraj, účinkoval herec, scenárista, režisér a pedagóg Juraj Sarvaš so sprievodom speváckeho telesa Danubius octet singers. Okteto tvoria profesionálni speváci, bývalí absolventi konzervatória a VŠMU, členovia zborových telies z Bratislavy a Viedne pod vedením dirigenta Daniela Simandla. Majster

Autor dramatiky Juraj SARVAŠ.

J. Sarvaš a jeho sprievod prednesom a šarmom zaujali študentov miestneho Gymnázia Janka Matušku, pre ktorých uviedli predstavenie predpoludním. Z dramatiky mali evidentne silný zážitok a celý čas pozorne počúvali. Vystúpenie umelcov sa im páčilo a ako konštatovali, tento zážitok im dal viac ako teória na hodinách slovenčiny.

Popoludní si štúrovské pásmo prišli pozrieť a zažiť matičiari a široká verejnosť. Matica slovenská si je vedomá významu osobnosti Ľudovíta Štúra a aj organizovaním takýchto programov prispieva k pripomenutiu si nadčasového odkazu celého štúrovského pokolenia.

Na rozhraní Gemera a Malohontu

Zuzana HRUŠKOVÁ Foto: autorka

Miestny odbor Matice slovenskej v Králi patrí medzi tie miestne odbory, ktoré v pamätnom Roku Ľudovíta Štúra oslavujú dvadsaťpäť rokov svojej činnosti. V Králi si toto jubileum pripomenuli počas letných a jesenných mesiacov tohto roka hneď niekoľkými podujatiami, ktoré podporila MS. O niektorých sme už na stránkach SNN informovali.

Predseda miestnej matičnej organizácie Michal Hruška koncom augusta privítal členov Matice slovenskej v zborovom dome, kde predniesol správu o činnosti odboru od poslednej členskej schôdze. Pripomenul začiatky činnosti, ktoré sa viažu k dátumu 4. marec 1990, keď bol v Králi založený Miestny odbor Matice slovenskej. V tom čase pravdepodobne

nikto zo zakladajúcich členov nepredpokladal, že ich práca sa preklenie až do 21. storočia. A toto ich úsilie lemovalo množstvo podujatí, akcií, návštev, poznávacích zájazdov, výletov, kultúrnych či folklórnych vystúpení a iných prínosných aktivít, ktoré matičiari za štvrtstoročia zorganizovali a uskutočnili. Dokumentujú to aj záznamy v dvoch kronikách, roz-

siahla fotodokumentácia, ďakovné listy, diplomy aj ďalšie ocenenia.

V závere M. Hruška vyslovil poďakovanie za prácu i námahu všetkým, ktorí priložili ruku k matičnému dielu. Poďakovanie patrí aj predsedovi za nápady, úsilie, obetavosť a trpezlivosť, ktoré vynaložil počas dvadsiatich piatich rokov aktívnej práce – od založenia miestneho odboru do dnešných dní.

Po občerstvení, ktoré pripravili členky Matice, sa prítomní matičiari presunuli na miesto, kde si zapálením vatry každoročne pripomínajú Deň ústavy Slovenskej republiky.

Jubileu organizácie bola venovaná aj prehliadka spevokolov Rimavského seniorátu Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku začiatkom októbra v miestnom evanjelickom kostole. Na prehliadke vystúpilo osem telies, v ktorých účinkovali speváci a speváčky z obcí Budikovany-Drienčany, Gemer, Hnúšťa, Hrachovo, Klenovec, Kokava nad Rimavicou, z Rimavskej Soboty a domáci spevokol.

Matičari v Králi si pripomenuli jubileum.

PRIPOMÍNAME SI

8. novembra

– tridsaťpäť rokov od dokončenia diaľnice medzi Bratislavou a Prahou v dĺžke 317 km (1980), ktorej výstavba sa plánovala ešte v polovici tridsiatych rokov, ale vojna projekt oddialila takmer o polstoročie

– pred piatimi rokmi zavraždili právnika Ernesta Valka (1953 – 2010), po novembri 1989 predsedu Federálneho ústavného súdu, vražda je dosiaľ neobjasnená

9. novembra

– dvestošesťdesiatpäť rokov od narodenia spisovateľa a evanjelického cirkevného hodnostára Martina Hamaliara (1750 – 1812), iniciátora a spoluzakladateľa Katedry reči a literatúry česko-slovenskej na evanjelickom lýceu v Bratislave, kolísky štúrovského hnutia

– pred sto štyridsiatimi rokmi vtedajší uhorský minister vnútra Koloman Tisza vydal výnos o zrušení Matice slovenskej (1875)

– deväťdesiatpäť rokov čo sa narodila jedna z najznámejších režisérk Slovenského rozhlasu Elena Bauerová (1920 – 1980)

– po mučení v leopoldovskej väznici zomrel pred šesťdesiatimi piatimi rokmi katolícky kňaz, spisovateľ a poslanec Ján Ferenčík (1888 – 1950)

10. novembra

– sedemdesiatpäť rokov má básnik Štefan Strážay; debutoval ešte v roku 1966 zbierkou Veciam na stole, plodný bol najmä v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch, ústrednou zbierkou jeho tvorby je kniha básni Interiér

11. novembra

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil jeden z najorigiňnejších tvorcov slovenskej maľby akad. mal. Milan Lалуha (1930 – 2013), predstaviteľ avantgardnej skupiny Galandovcov

– v roku 2000 sa uskutočnilo prvé zo série neplatných referend na Slovensku – o predčasných parlamentných voľbách; iniciovala ho HZDS

12. novembra

– stoštyridsať rokov od vydania dekrétu, podľa ktorého súdy v Uhorsku od roku 1875 mohli prijímať len podania v maďarčine; pokyn bol v rozpore s národnostným zákonom z roku 1868 a znevýhodňoval asi osemdesiatpäť percent obyvateľov Uhorska, ktorí nevedeli po maďarsky

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi predseda vlády SR Vojtech Tuča požiadal autora knihy Mein Kampf A. Hitlera o súhlas vydať knihu v slovenčine (1940); prišla zamietavá odpoveď: dielo nesmie vyjsť v nijakom slovenskom jazyku

– významný básnik Teofil Klas (vlastným menom Jozef Zavacký), člen predstavenstva Spolku slovenských spisovateľov, má sedemdesiatpäť rokov

– sedemdesiatku oslaví herec a režisér, člen Činohry SND Emil Horváth

13. novembra

– pred šesťsto osemdesiatimi rokmi nariadil pápež Benedikt XII. (1335) zbúrať novú bratislavskú synagógu; o približne šesť storočí ďalšie v meste zbúrali aj bez pápežovho príkazu

– futbalový tréner Dušan Radolský má šesťdesiatpäť rokov

– hokejový reprezentant Juraj Kolník oslavuje tridsaťpäťku

(jč)